

Dienst†

TOERUSTING VAN WERKERS IN DE KERK

THEMANUMMER

Op zoek naar verbondenheid

De hedendaagse beleving
van gemeenschap en kerk

3|2017

Inhoud

VAN DE REDACTIE **Een nieuwe Dienst** 3

INTRODUCTIE **Opnieuw zoeken naar gemeenschap** 4
Kees van Dusseldorp

EENHEID **Wat houdt ons bij elkaar?** 5
Henk Geertsema

UIT DE PRAKTIJK **Ervaar je verbondenheid in de kerk?** 10
Geranne Tamminga

ONDERZOEK **Gemeentewaardering en geloofsbeleving** 18
Karen Zwijze

BIJBELSTUDIE **Wij-denken** 22
Janita Geertsema

DIACONAAT **Als kerken de wereld omarmen...** 23
Derk Jan Poel

COLUMN **Verbonden via sociale media** 28
Almatine Leene

JEUGDWERK **Investeren in groepsvorming** 29
Anko Oussoren

VRAAG & ANTWOORD **Avondmaal buiten de kerk?** 33
Kees van Dusseldorp

GEMEENTEOPBOUW **Kijken met andere ogen** 36
Hayo Wijma

KERKRECHT **Als het spannend wordt in de kerk** 40
Kornelis Harmannij

GEDICHT **Verbonden** 44
Anne Lies Mossel-de Kievit

Foto voorpagina:

Broodjes bakken op een kampeerweekend van de kerk is een voorbeeld van gemeenschap 2.0

Dienst†

65e jaargang
nummer 3
herfst 2017

Dienst biedt concrete toerusting en ondersteuning aan ambtsdragers en andere werkers in de kerk, gericht op de dagelijkse praktijk van pastoraat, diaconaat, gemeentelijk functioneren en gemeenteopbouw.

Redactie

Kees van Dusseldorp, Schildwolde, hoofdredacteur
Henk Geertsema, Zwolle
Anko Oussoren, Hardinxveld-Giessendam
Derk Jan Poel, Meppel
Jacqueline van der Ziel, Zwolle, eindredacteur

Redactiesecretariaat

Ebel Geertsema
Beeklustweg 11
7335 JB Apeldoorn
E-mail: ebel@geertsema.com

Administratie

J.A. Kieft-Boersema
Catharinadaal 33, 6715 KA Ede
(tevens retouradres voor onbestelbare verzendingen)
E-mail: administratie.dienst@kiefte.net

Nieuwe abonnees en adreswijzingen dienen *schriftelijk/per e-mail* aan de administratie doorgegeven te worden.
Betaling van abonnementsgeld te voldoen na ontvangst van acceptgiro of factuur.
Abonnementsprijs: € 7,20 per jaar.
IBAN NL45 INGB 0004 9210 87
t.n.v. Stichting Dienst, Ede

www.blad-dienst.nl

Basisontwerp: Theresia Koelewijn
Druk: Buijten & Schipperheijn

ISSN 0167-2401

Een nieuwe **Dienst**

Met enthousiasme presenteert de redactie hierbij het eerste vernieuwde nummer van het vertrouwde toerustingsblad *Dienst*!

Er leefde al langer de wens om tot een nieuwe opzet van *Dienst* te komen. De kerkelijke omgeving is veranderd. Ook verschuift de leescultuur: lange artikelen komen alleen nog in vakbladen voor en internet is niet meer weg te denken. Daarom is gezocht naar een nieuw concept en een nieuwe uitgever. In goed overleg met het bestuur wordt *Dienst* vanaf nu vormgegeven en gedrukt door Buijten & Schipperheijn. De onafhankelijkheid van de redactie en de doelstelling blijven ongewijzigd.

Toerusting van werkers in de kerk

Dienst richt zich sinds 1947 op ambtsdragers binnen de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt. Het blad krijgt nu als ondertitel 'toerusting van werkers in de kerk'. Daarmee worden uiteraard ook de ouderlingen en diakenen bedoeld, maar zij niet alleen. Er zijn veel meer mensen die een meer structurele 'bediening' in de kerken hebben (kerkelijk werkers, pastoraal bezoekers, diaconessen, jeugdwerkers, enz.). *Dienst* zal zich nu meer expliciet richten op deze bredere doelgroep, ook in andere kerken binnen de gereformeerde traditie. In aansluiting bij de kerkelijke ontwikkelingen zal de redactie worden uitgebreid met leden van de Nederlands Gereformeerde Kerken en Christelijke Gereformeerde Kerken.

Visie en praktijk

Uitgangspunt blijft dat de redactie jou als werker in de kerk graag wil dienen. We reiken informatie, overwegingen en visies aan die jou ondersteunen in jouw dienst in de gemeente. We willen je helpen bij het ontwikkelen van een goede visie op je taken. Daarvoor schrijven we over vragen en tendensen in de kerkelijke praktijk. We proberen handreikingen te bieden zodat jij in je werk een goede benadering kunt kiezen. Oftewel: *Dienst* is bedoeld om jou te ondersteunen in jouw dienst aan de kerk van Christus.

Elke uitgave van *Dienst* krijgt een thema, dat terugkomt in verschillende artikelen. Aandachtsgebieden daarbij zijn: pastoraat, diaconaat, gemeenteleven, kerkorganisatie, jeugdwerk en missionair werk. We hopen dat de nieuwe vormgeving, met meer kleur en foto's, de inhoud ondersteunt en je uitnodigt tot lezen en gesprek.

We leggen deze *Dienst* graag in jouw handen, in het gebed dat de Heer onze en jouw dienst wil zegenen.

Kees van Dusseldorp, hoofdredacteur

Opnieuw zoeken naar gemeenschap

Voor dit eerste vernieuwde nummer van *Dienst* kozen we een thema in het hart van onze missie: *Op zoek naar verbondenheid, de hedendaagse beleving van gemeenschap en kerk.*

Kees van
Dusseldorp

We zien grote verschuivingen in visie op en beleving van gemeenschap. In het verleden was onze geloofsbeleving sterk aan kerk en gemeente verbonden. Christenen deden veel samen, soms zelfs alles. De praktijken waren duidelijk en redelijk voorspelbaar. En de meeste kerkleden vonden die vertrouwde heerlijk.

De opkomende individualisering zet de beleving van het kerk-zijn steeds meer onder druk. Mensen maken meer persoonlijke keuzes. Hierdoor wordt de variatie in de kerken veel groter en neemt het gevoel van gezamenlijkheid en gemeenschap af. Sommigen ervaren dit als verlies, anderen vinden het een bevrijding. Voor ambtsdragers betekent dit dat ze veel meer te maken krijgen met verschillende keuzes. Daarin is het soms zoeken naar een goed beleid: je wilt mensen niet buitensluiten, maar tegelijk ook een eigen gemeenschap bewaren.

Andere manier

We hebben het idee dat in de huidige tijd opnieuw gezocht wordt naar verbondenheid en gemeenschap. De individualisering heeft geleid tot vrijblijvendheid, eenzaamheid en egocentrisme. Er wordt opnieuw gezocht naar ontmoeting en verbinding. Maar wel op een andere manier dan vroeger. We zoeken het meer in de vorm van kleinere groepen en vaak in een grote diversiteit van netwerken. Het is verbondenheid die we uitzoeken bij onze persoonlijke behoeften en die vaak van tijdelijke samenstelling is. Ook dit heeft gevolgen voor het werk in de kerk. Dat geldt voor hen die op persoonlijk vlak zorg geven aan gemeenteleden die dat nodig hebben. Maar het geldt ook voor hen die zich beleidsmatig bezighouden met de gemeente en de gemeenschap.

Praktische werkvelden

In dit nummer van *Dienst* proberen we deze ontwikkeling te schetsen en te duiden. Wat is christelijke gemeenschap in deze tijd van individualisering? Hoe beleven mensen gemeenschap in de kerk? Hoe zoeken en vormen we verbondenheid in onze cultuur? We werken het thema verder uit naar een aantal praktische werkvelden, zoals diaconaat, jeugdwerk en gemeenteopbouw. En in onze vaste rubrieken wordt een eigen(zinnig) licht op het thema geworpen.

Wij hebben met enthousiasme aan dit themanummer gewerkt. We hopen dat deze *Dienst* jou helpt om een goede visie op jouw bediening te vormen en die om te zetten in gezond geestelijk beleid en praktisch handelen.

Wat houdt ons bij elkaar?

Kerk als gemeenschap van gemeenschappen

Wat is een christelijke gemeenschap? Moeten we niet samen een volmaakte eenheid vormen: geen aparte groepen en niet allemaal iets anders geloven (1 Kor. 1:10)? Het helpt als we leren zien dat de kerk een gemeenschap is van gemeenschappen waarin ieder individu wordt gezien en gewezen op Gods genade die ons mensen aan elkaar verbindt.

De vraag wat een christelijke gemeenschap is, staat in het centrum van de aandacht. Binnen de GKv is een verschuiving opgetreden van een kerk die landelijk georganiseerd en herkenbaar was naar een kerk die veel meer lokaal en regionaal denkt en handelt. Ook binnen een plaatselijke gemeente speelt de vraag wat 'gemeenschap' eigenlijk is.

Gemeenschap uit zich voor oudere generaties vaak in eenheid van gedrag (zondagsbesteding en bioscoopbezoek) of eenheid van opvattingen (politiek en maatschappelijk). Voor jongere generaties is dit vaak niet meer op die manier aan de orde. We zijn ons bewuster geworden van de verschillen tussen gelovigen op grond van persoonlijke capaciteiten, tradities, sociale situatie en dergelijke. Een student theologie staat voor andere vragen dan een manager in een internationaal opererende handelsfirma of een monteur van biogasinstallaties. Een huisvrouw of huisman staat voor andere vragen dan een politieagent of verpleegkundige.

Daarbij leven we in een maatschappij van keuzevrijheid, zelfontplooiing en zelfbepalen wat goed of fout is. Uitgangspunt is binnen welke gemeenschap ik als mens het beste 'tot mijn recht' kan komen. Maar hoe vormen we dan een volmaakte eenheid? Wat is een christelijke gemeenschap op dat dagelijks niveau en hoe houden we elkaar vast?

Onlosmakelijk verweven

We proberen een antwoord te vinden door vier stappen te zetten. De eerste stap is ontdekken hoe individualiteit en gemeenschap onlosmakelijk verweven zijn. De tweede stap toont het belang van verschillende gemeenschappen. De derde stap is zien hoe die gemeenschappen samen het lichaam van Christus kunnen vormen. De laatste stap zegt iets over de verantwoordelijkheid voor predikanten, ouderlingen en diakenen.

In de westerse wereld zijn we de laatste decennia gewend onszelf als tamelijk losstaande individuen te zien. 'Jezelf kunnen zijn'

Henk
Geertsema

.....

**Een huisman
staat voor andere
vragen dan
een politieagent of
verpleegkundige**

Het gezin is een van de vele gemeenschappen waar we deel van uitmaken.

© Hans Buurman

is een groot goed. Niet langer hoeft je je beroep te kiezen conform traditie of familiegewoonten. Niet langer hoeft je je te kleden zoals anderen voorschrijven. Je bent een individu dat afgewogen beslissingen neemt. Daarbij is de eigen vrijheid een centraal gegeven. De gemeenschap is ondergeschikt aan het individu. Als een gemeenschap niet meer aansluit op mijn persoonlijke waarden, kan ik me ervan losmaken en een poos op mijzelf leven of me bij een andere gemeenschap aansluiten.

Andere mensen nodig

De vraag is echter of je als individu wel zo onafhankelijk bent van anderen. We kunnen ons het 'ik' ook voorstellen als een geheel van relaties met mensen en opvattingen uit verleden en heden, die op allerlei manieren met elkaar in gesprek zijn (Vroon, 2014). Ons 'ik' is dan meer relationeel dan individueel. Twee aspecten wijzen daarop. Allereerst zijn we onlosmakelijk verbonden aan andere mensen. We zijn slechts mens door andere mensen. Heel concreet: zonder ouders zouden we niet bestaan. En we kunnen ook geen mens worden zonder andere mensen. Zogenaamde 'wolvengedrag', kinderen die door dieren zouden zijn opgevoed, missen basale menselijke vaardigheden.

Ten tweede maakt onze kwetsbaarheid, eindigheid en beperktheid dat we andere mensen nodig hebben om te overleven. Bijna niemand kan alles: eten verzamelen en bereiden, kleding en onderdak regelen, veiligheid bewaken, ziekten en ongelukken het hoofd bie-

Achtergrond

den. Misschien kunnen sommige mensen een tijdlang overleven, maar de meesten zouden al snel van honger en dorst omkomen zonder supermarkt, elektriciteit en waterzuivering.

7

Meerdere gemeenschappen

We zijn dus fundamenteel verbonden met andere mensen en maken daarbij deel uit van meerdere gemeenschappen. Ieder mens heeft verschillende gaven en talenten. Zo heeft elk mens een eigenheid en daarin verschillen mensen van elkaar. Daarom zijn verschillende gemeenschappen van belang: je gezin, familie, beroep, sport, geloof. Maar ook gemeenschappen die recht doen aan je intellectuele, kunstzinnige, muzikale of culinaire behoeften. En soms thematische gemeenschappen, bijvoorbeeld als je plotse-ling een chronische aandoening blijkt te hebben of tegen onverwerkte problemen uit je verleden aanloopt. Of als je met andere gelovigen een tijdlang je verdiept in de dogmatiek of een gebedsgroep vormt voor vervolgte christenen. En daarmee zijn we ondertussen bij de tweede stap aangekomen: de vele gemeenschappen waarmee we verbonden zijn en de plaats van de kerk als gemeenschap.

We horen bij de lokale kerk, de landelijke kerk, de wereldwijde kerk en zelfs de kerk-van-alle-tijden-en-plaatsen (Gal. 4). Maar in hoe-verre kunnen we de kerk waar we lid van zijn, onze plaatselijke gemeente, ook als gemeenschap van gemeenschappen zien? Een voorbeeld hiervan is een gemeente die miniwijken of kringen heeft ingevoerd. Maar zijn er ook specifieke deelgemeenschappen: jeugd-werkers, catecheten, ouderlingen; allemaal met eigen vraagstukken en doelstellingen. Anders gezegd: er zijn in de kerkelijke gemeente allerlei kleine gemeenschappen te onderscheiden.

Veelkleurige leden

In deze gemeenschappen wordt soms heel verschillend gedacht, gevoeld, gebeden, beleden, gehuild en gestreden. De worsteling van de zakenman om eerlijk zaken te doen is anders dan die van de huisvader die zijn kinderen probeert te motiveren voor catechisatie. Waar de een vindt dat de kerkenraad wel meer geld voor het jeugd-werk mag vrijmaken, heeft de ander zorgen over de afdracht aan het pensioenfonds voor de predikant.

Deze diverse gemeenschappen doen recht aan de eigenheid van gemeenteleden. Het is dus misschien wel goed dat mensen niet alleen lid zijn van een miniwijk, omdat deze nooit kan voldoen aan alle behoeften van de gemeenteleden. Voor sommigen is de mini-wijk een ontmoetingsplaats voor gezelligheid, voor anderen vooral een plaats van gebed en bijbelstudie. Sommigen nemen graag deel aan thematische kringen die korte tijd bestaan, anderen voelen zich meer thuis in langdurige groepen waarin persoonlijke zaken gedeeld kunnen worden. De gemeente bestaat uit allerlei gemeen-schappen, waarin de veelkleurige leden op allerlei manieren verbin-dingen zoeken, aangaan en mogelijk maken.

.....
**Er wordt soms
heel verschillend
gedacht, gevoeld,
gebeden, beleden,
gehuild en
gestreden**

*Eenheid en
gemeenschap
worden
zichtbaar
tijdens de
zondagse
bijeenkomst.*

Betekenis delen

De derde stap is voor de hand liggend: wat houdt een kerkgemeenschap bij elkaar? Wat verbindt al die mensengroepen, die zich kris-kras door elkaar heen bewegen, in wisselende samenstellingen en activiteiten? Al die groepen die het soms ook niet met elkaar eens zijn, waarin de onvolmaaktheid soms pijnlijk zichtbaar wordt. Wat is dan dat “één van zin, één van gevoelens” (1 Kor. 1), “één lichaam, één Geest, één Here, één geloof, één doop, één God en Vader van allen” (Ef. 4)?

Een gemeenschap kan alleen blijven bestaan indien ze een levende opvatting over de betekenis van die gemeenschap deelt. Het gaat over de meaning, de betekenis die leden aan de gemeenschap geven en die door de gemeenschap wordt gedragen en doorgegeven aan nieuwe leden (Luhmann, 1995; Dekker & Stoffels, 2007).

In een kerkelijke gemeenschap is dat doorgeven “de initiatie in de rijkdom van het leven met Christus” (Heitink, 2007). Wie de context leest van de twee gedeelten uit 1 Korintiërs 1 en Efeziërs 4 ontdekt dat Paulus daar in het bijzonder over spreekt. In deze beide teksten gaat het om mensen die geroepen zijn. De lezers behoren tot een groep, een gemeenschap, aan elkaar verbonden door Jezus Christus. Hij heeft hen geroepen. Ze zijn dus niet uit zichzelf gekomen, maar zijn gekomen op de oproep van Jezus de Heer. Daarin ligt de meaning, de betekenis, van deze gemeenschap.

Zondagse bijeenkomst

Deze eenheid en gemeenschap worden voor iedereen zichtbaar tijdens de zondagse bijeenkomst. Daar komen we bij elkaar als leden

Achtergrond

van verschillende gemeenschappen, in de grote gemeenschap van mensen die door Jezus zelf uitgenodigd zijn. Die uitnodiging is persoonlijk (de geroepen heiligen) en gemeenschap vormend (ze zijn heilig in Christus Jezus). De gemeente bestaat dus niet uit mensen die hetzelfde denken en doen, maar uit mensen die Jezus' uitnodiging om nieuw leven te ontvangen hebben gehoord en die díé genade van Hem willen ontvangen.

De gemeenschap van gemeenschappen wordt bijeengehouden in de liturgie, in wat we vroeger 'verbondsonthoening' noemden. In de liturgie ontvangen we genade, is God zelf als begin en einde van het verbond aan het woord. We mogen ingaan op de uitnodiging van God en Hem aanbidden om zo actief deelgenoot te worden aan het verbond. De liturgie toont daarbij de trouw van dat verbond, van de verbinding tussen God en mensen.

Zo kan het dat we in ons dagelijks (geloofs)leven in een veelheid van gemeenschappen binnen en buiten de kerk functioneren. De kerkgemeenschap kan een belangrijke rol spelen in het gesprek dat we in onszelf voeren over hoe het leven vorm te geven. In opvoeding, huwelijk, werk, studie, hobby's en burenccontacten. Die kerkgemeenschap is zelf ook een samenstel van gemeenschappen waar ons mens-zijn op allerlei niveaus ondersteund en gevoed kan worden. En al die verschillende mensen en gemeenschappen zien elkaar in de liturgie, waar God vertelt dat Hij iedereen, één voor één zelf geroepen heeft. God verenigt ons.

Uitnodiging

De predikant, ouderling en diaken hebben in deze opvatting vier taken. De eerste taak is om alle mensen uit te nodigen tot het nieuwe leven waarover Jezus Christus vertelt. Alle mensen, dus niet alleen de gemeenteleden. In woorden en daden. Want die uitnodiging is de kern, de *meaning*, de betekenis en bedoeling van de gemeenschapsvorming. De tweede verantwoordelijkheid is om gemeenteleden te stimuleren steeds het contact met God te zoeken in alle delen van het leven. Hen daarop te bevragen en indien nodig hen daarbij te helpen.

De derde taak is bewaken dat er geen gemeenteleden buiten de boot vallen. Niet iedereen hoeft aan alles deel te nemen, maar het is wel belangrijk dat niemand wordt vergeten. De vierde taak is te zorgen dat er steeds gezocht wordt naar een passende manier waarop de liturgie gevierd wordt. Waarbij alle mensen worden uitgenodigd en waarin de verbinding met de kerkgemeenschap van alle tijden en plaatsen vorm krijgt. Door te focussen op deze kern van hun taken zal de gemeente groeien in kennis, inzicht, vreugdevol God volgen en een aangenaam zout zijn voor velen.

.....
**Jezus' uitnodiging
 is persoonlijk en
 gemeenschap
 vormend**

.....
**Alle mensen
 uitnodigen tot
 het nieuwe leven
 waarover Jezus
 Christus vertelt**

Ervaar je verbondenheid in de kerk?

Gemeenschap, wat is dat eigenlijk? Voel jij je onderdeel van een (christelijke) gemeenschap? Geranne Tamminga vroeg het aan zes leden van verschillende gereformeerde kerken. Een student, een predikant, een gepensioneerd biochemicus, een jongerenwerker, een docent geschiedenis en een missionair werker.

Samen iets moois opbouwen

Nienke Hofsink is 26 jaar en parttime kerkelijk werker bij een gemeentestichtingsproject in Amsterdam. Ze werkt voor Hebron, een christelijke gemeenschap in de Spaarndammerbuurt (PKN). Enthousiast vertelt ze over haar ontmoetingen; op school, als docent levensbeschouwing, in een buurtcentrum of bij een gespreksgroep.

Wat is gemeenschap volgens Nienke?

“Gemeenschap is, denk ik, dat verschillende mensen elkaar leren kennen, samen iets moois opbouwen, van elkaar leren en openstaan voor anderen. Mensen die elkaar van nature niet direct kennen. Gemeenschap gaat over duurzame verbindingen die ontstaan tussen mensen, verbindingen waardoor zij zich thuis voelen. Dat kan op verschillende plekken zijn, in het park of bij mensen thuis, in een cafeetje of in een kerk.

Dat ervaar ik zelf ook echt. Ik had gisteren een kring, we waren maar met drie mensen. Het was erg mooi, heel direct. Het was in een sfeer waarin we wilden leren en elkaar zagen staan. Je ziet mensen erdoor opbloeien. Een groter kader waarin ontmoetingen plaatsvinden is, denk ik, wel nodig. Zondagse ontmoetingen zijn belangrijk voor gemeenschapsvorming, de gezamenlijke liturgie. Kleine groepjes zijn goed, maar ik zie dat het grotere verband er bij ons voor zorgt dat mensen makkelijk binnenkomen. Onze drempel is laag, de gemeenschap zeer divers: dat moedigt anderen aan om ook te komen.”

.....
“Ik heb veel gastvrijheid van niet-christenen ervaren”

Is er verschil tussen christelijke en niet-christelijke gemeenschap?

11

“Dat is echt een goede vraag. Ik ben in veel niet-christelijke gemeenschappen geweest die lijken op kerken. Zo is er bijvoorbeeld een niet-christelijke organisatie die actief is in de Bijlmerbajes en veel organiseert voor de buurt. Van hen kunnen we echt een hoop leren. Als kerkplanters en gemeenschappen in Amsterdam hebben we veel gastvrijheid van niet-christenen ervaren. Zo konden we voor onze diensten gebruikmaken van ruimtes in buurtcentra en creatieve broedplaatsen. Een collega van me verwijst vaak naar Lucas 10, waar Jezus zijn leerlingen op pad stuurt, zonder bagage, maar met het evangelie. Hopend op open deuren en harten.

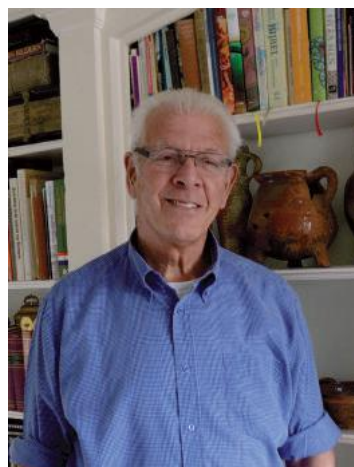
Ik denk wel dat christelijke gemeenschappen duurzamer zijn. En meer praktische ervaring hebben in het onderhouden van en leidinggeven aan gemeenschappen. In een stad kun je best op jezelf leven, in een kerk kom je verschillende mensen tegen. Mensen van verschillende leeftijden, die je misschien zelf niet had uitgekozen. Dat vormt je. En natuurlijk hebben christenen een *gemeenschap overstijgend* verhaal: over de hele wereld zijn mensen op zoek naar God en delen dat met elkaar. Dat betekent ook dat je de tijd moet nemen om naar elkaar te luisteren. Daarmee laat je iets zien van de tijd en rust die er bij God is. En de aandacht die Hij aan zijn mensen geeft.”

Er voor elkaar zijn

Romke Venema is 80 jaar en woont in Kampen. De domineeszoon heeft zijn hele leven bij de vrijgemaakten gekerkt. Niet altijd op dezelfde plek; tijdens zijn werkzame leven, als restaurateur van klassieke muziekinstrumenten en als natuur- en scheikundedocent, woonde hij in acht verschillende provincies.

Wat is gemeenschap volgens Romke?

“Dat men er voor elkaar is. Het is belangrijk dat je elkaar opzoekt, elkaar leert kennen en begrijpen. Liefde speelt daarin een belangrijke rol. Veel mensen hier in het woonzorgcentrum zijn bang voor de dood of zien het leven niet meer zitten. Het doet me verdriet. Ook omdat een groot aantal van hen vroeger lid was van een kerk, maar die weg is kwijtgeraakt. Ik probeer met sommigen van hen hierover door te praten en hen te stimuleren. Daarnaast probeer ik te helpen waar ik kan, soms ga ik mee als iemand voor een moeilijke uitslag naar het ziekenhuis moet. Eenzaamheid is een probleem voor veel ouderen. Sommigen hebben

.....
“Eenzaamheid is een
probleem voor veel
ouderen”

kinderen met geweldige opleidingen, die in het buitenland wonen en die ze nooit meer zien. En dan zit je de hele dag op je kamertje.”

Waarin heeft u zelf gemeenschap ervaren?

12

“Ik heb de Vrijmaking zeer intensief meegemaakt. Mijn vader werd na H.J. Schilder predikant in Bergschenhoek, de eerste vrijgemaakte gemeente van Nederland. De waardering die mijn vader in veel gemeenten ontving, deed mij goed. Maar na de bevrijding voerde de liefde niet altijd de boventoon, de oorlogsjaren hadden veel mensen hard gemaakt ten opzichte van elkaar. Dat gold voor de hele samenleving, of je nu christen was of socialist. Zo bepaalden kerkgrenzen bijvoorbeeld met wie je wel of niet een relatie kon aangaan. Gelukkig zijn in dat opzicht veel dingen veranderd en heb ik in de kerken ook veel goeds gezien. Mensen die opgevangen werden, elkaar trouw opzochten en stimuleerden. Zo was mijn vrouw vaak een drijvende kracht in het opzoeken van mensen. Binnen vriendschappen en familierelaties, maar ook over kerkgrenzen heen. Daar heb ik veel waardering voor. Het is belangrijk dat we elkaars inzet en trouw waarderen.”

Is er verschil tussen christelijke gemeenschap en niet-christelijke gemeenschap?

“Christelijke gemeenschap geeft echt troost. Als christenen kun je voor elkaar bidden. Een niet-christen kun je een hand geven, een knuffel – maar je mist wat; alles eigenlijk. Natuurlijk kun je heel aardige niet-christenen kennen. Ik ken er genoeg. Soms denk ik: verdraaid, ik wou dat wij daar wat meer van hadden.”

Heeft u, vanuit uw levenservaring, nog een advies voor christelijke gemeenschappen?

“Het belangrijkste in de kerk vind ik de liefde. Christus predikte dat ook altijd. Niet alleen houd je er mensen mee vast, maar het zal hun echt goeddoen. Geef mensen het gevoel dat ze van belang zijn voor de kerk. En dat kan echt op allerlei manieren, hoor.”

Omzien naar elkaar

Simone de Jong is 34 jaar, woont in Deventer en werkt in Apeldoorn als jongerenwerker bij de Tabernakelkerk (NGK).

Wat is een gemeenschap volgens Simone?

“Een groep mensen die op een bepaalde manier een band met elkaar heeft, samenkomt en er voor elkaar is als het nodig is. Dat laatste is misschien wel het belangrijkste: niet alleen samenkomen voor de lol, maar omdat je omziet naar elkaar. Wanneer je regelmatig met elkaar in contact bent, ontdek je het beste wat de ander nodig heeft. Je kan bijvoorbeeld voor elkaar koken. Toen ik vorig jaar overspan-

Interview

nen was, hebben mensen uit de buurt mijn kinderen naar school gebracht, dat was erg fijn.”

13

Simone vindt het mooi om te zien hoe ook jongeren voor elkaar klaarstaan. Afgelopen zomer maakte ze met zestien jongeren en enkele volwassenen een reis naar Namibië. Tijdens de voorbereidingen van de reis en de reis zelf zag ze de groep ‘groeien’.

Gemiddeld is Simone de helft van de zondagen in Apeldoorn en de helft in Deventer. In haar thuisgemeente Deventer voelt ze zich meer onderdeel van de gemeenschap dan in Apeldoorn. Professionaliteit en openheid gaan niet altijd hand in hand. Dat heeft ze extra gemerkt in de tijd dat ze overspannen was. In haar miniwijk in Deventer kon en wilde ze veel meer delen dan in Apeldoorn. Zeker ook omdat ze de jongeren daar niet te veel met haar eigen situatie wilde belasten. Maar ook in Apeldoorn merkt ze dat vriendschappen zich ontwikkelen.

Zijn vriendschappen in de kerk belangrijk?

“Dat denk ik wel. Ik herinner me van vroeger dat ik de vrienden van school in de kerk terugzag. In Apeldoorn zitten jongeren op veel verschillende scholen en in veel verschillende netwerken. In het jeugdwerk proberen we groepen zo stabiel mogelijk te houden, zodat er hopelijk een goede band tussen de jongeren ontstaat. Wanneer jongeren geloofstwijfel ervaren, maar opgenomen zijn in een hechte vriendengroep in de kerk, blijven ze hopelijk langer verbonden.”

Is er verschil tussen christelijke en niet-christelijke gemeenschap(pen)?

“Er zijn genoeg niet-christenen die op een bepaalde manier gemeenschap ervaren. Als christen is het alleen makkelijker: je komt regelmatig bij elkaar en hebt een gemeenschappelijk doel voor ogen. Als sportclub heb je dat ook, maar het christelijke doel van gemeenschap gaat dieper. Je streeft ernaar God de belangrijkste in je leven te laten zijn en deelt dat met de mensen om je heen. Jongeren hebben vaak veel vragen over het geloof; het is belangrijk om daar openhartig met hen over te praten. Daarnaast denk ik dat het belangrijk is dat jongeren gemeenschap in de kerk ook echt ervaren. Door de jongeren in Apeldoorn jaarlijks een avond voor ouderen te laten organiseren, hopen we hen met elkaar in contact te brengen. Jongeren moeten zich gezien voelen en echt onderdeel van de gemeente zijn.”

.....
“Jongeren moeten
zich gezien voelen en
echt onderdeel van de
gemeente zijn”

Zoals de ringen van een ui

De 59-jarige Jan Odding is docent geschiedenis aan het Greijdanus College in Zwolle. Jarenlang was hij betrokken bij Alpha-cursussen en het opzetten van kringen in Zwolle-Zuid. Inmiddels woont hij in Heerde en is daar verbonden aan de gereformeerd-vrijgemaakte kerk.

Wat is gemeenschap volgens Jan?

.....
“De kleinere kring houdt mij bij de kerk”

“Bij gemeenschap denk ik heel direct aan huiskringen, kleine groepen. Ik zie dat in grote gemeenten de samenhang heel snel verdwijnt; onder invloed van individualisering, door gebrek aan betrokkenheid op elkaar. Een gemeenschap die als gemeenschap wil functioneren, bestaat uit maximaal tien tot vijftien mensen. Als een basisgemeenschap, die wel binnen grotere gemeenschappen functioneert. Nicky Gumbel, de oprichter van de Alpha-cursus, onderscheidt drie lagen van kerk-zijn. Ik heb daar vier lagen van gemaakt. De eerste laag betreft jou als individu, persoonlijk, in gebed en bijbelstudie. De tweede laag is de huiskring, waarin je steun en bemoediging vindt. De derde kring (maximaal vijftig mensen) is ‘de kleine kerk’, de plek waar jij je gaven kwijt kunt. De vierde en laatste laag gaat over grotere groepen; kerkdiensten of conferenties, gericht op lofprijzing. Deze lagen maken de verschillende niveaus van gemeenschap voelbaar. In feite zijn het allemaal gemeenschappen, in elkaar, zoals de ringen van een ui. Zo zie ik gemeenschap.”

“Persoonlijk merk ik dat ook: de kleinere kring houdt mij bij de kerk, de grotere kring niet. Twee perioden van ouderlingschap hebben me min of meer kerkelijk burn-out gemaakt. Alles moest in grote vergaderingen terwijl mijn kwaliteiten liggen in kleinere groepen. Maar van ouderlingen werd verwacht dat zij de kerkbestuurlijke taken uitvoerden. Terwijl het veel beter voor de kerk zou zijn als haar beleid niet taak-, maar gavegericht is. Zo voorkom je dat je mensen overvraagt en stimuleer je hen actiever deel te nemen in de gemeenschap. In een situatie waarin huiskringen goed functioneren, heb je dan ook veel minder ambtsdragers nodig. Alle gelovigen hebben een ambt. Gemeenschap 2.0 betekent voor mij dan ook het ‘ontambten’ van het kerkelijk leven. Alleen daar waar je iets boven de huiskringen nodig hebt, omdat het de kleine gemeenschap overstijgt of omdat mensen buiten de boot dreigen te vallen, schakel je ambtsdragers in.”

“In huiskringen is het veel makkelijker om randkerkelijken of zoekers op te nemen dan in een grote kerkelijke gemeente. De drempel is lager. In Zwolle zochten we bijvoorbeeld contact door met mensen uit de directe omgeving samen te eten. Een investering in relatie, waarbij het geloof niet eens altijd ter sprake kwam. Al functioneert een huiskring in een klein christelijk dorp ook weer anders dan in een stad. We merken in Heerde dat de huiskringen vooral een verandering van de kerkelijke gemeenschap van binnenuit veroorzaken. Mijn ervaring met huiskringen is dat iedereen gewend is om heel erg vanuit de eigen context met geloofsgenoten te praten.”

Je bent niet alleen

Rutger Visscher is 20 jaar en lid van de GKv Nieuwleusen. Na een tussenjaar om te werken, is hij gestart aan het Teachers College van hogeschool Windesheim. Na zijn opleiding wil hij graag in het primair onderwijs aan de slag.

Wat is gemeenschap volgens Rutger?

“Gemeenschap betekent dat je er niet in je een-tje voor staat. Zelf ervaar ik dat het meest bij mijn vrienden. Dat is ook wel logisch, denk ik. Maar ik weet niet of je dat echt gemeenschap noemen kan. Als er iets is, staan we daar samen voor. Je voelt je verbonden, je bent niet alleen. Dat kan echt bij van alles zijn. We praten met elkaar als iemand in de put zit. Ik heb tot nu toe geen grote problemen gehad, dus ik kan niet echt een voorbeeld geven. Wel heb ik samen met vrienden nagedacht over de opleiding die ik wilde doen. Natuurlijk gaat gemeenschap ook over leuke dingen, over dat wat je samen meemaakt. Maar als ik denk aan wat ik belangrijk vind aan gemeenschap, dan is het dat je er bent voor elkaar als er problemen zijn.”

.....
“Zelf ervaar ik
gemeenschap het
meest bij mijn
vrienden”

Ervaar je ook gemeenschap in de kerk?

“De kerk is voor mij niet echt een plek waar ik gemeenschap ervaar. Er zijn wel een paar mensen in de kerk bij wie ik kan aankloppen. Bijvoorbeeld de coaches van LEF, de jongerengroepen die we hier

hebben. Maar het is niet zo dat ik bij iedereen mijn ei kwijt kan. Dat hoeft ook niet per se. Ik denk dat iedereen als het erop aankomt wel voor elkaar klaarstaat; maar je hoeft ook niet de problemen van iedereen te weten. Ook vind ik dat sommige mensen beter weten hoe ze moeten reageren of hoe ze kunnen helpen dan anderen. Ik vind wel dat de kerk er meer op ingesteld is een gemeenschap te zijn dan bijvoorbeeld een voetbalclub. Van jongs af aan krijg je mee dat je er bent om elkaar te helpen.”

Hoe zou je gemeenschap in je kerk kunnen versterken?

“Ik denk dat het goed zou zijn om als kerkgemeenschap meer samen te zijn. Niet per se in twee zondagse kerkdiensten, maar lossier. In weekbijeenkomsten, door samen te eten, met kleinere groepjes. Niet alleen bedoeld om samen God te dienen, maar ook om elkaar beter te leren kennen. In sommige wijken in onze kerk gebeurt dat best goed. Maar het hangt er wel erg van af in welke wijk je zit. Verder denk ik dat het goed is als activiteiten bedoeld zijn voor jong en oud, niet alleen voor jongeren of alleen voor ouderen. Als ouderen en jongeren kan je veel van elkaar leren, ook in hoe je naar de kerk kijkt.”

Verbonden met Christus

De 29-jarige Jorne den Boer studeerde aan de Theologische Universiteit in Apeldoorn en werd begin dit jaar in Nijkerk bevestigd als predikant van de Christelijke Gereformeerde Kerk.

Wat is gemeenschap volgens Jorne?

“Gemeenschap, in de meest algemene zin, zou ik willen omschrijven als verbinding, verbondenheid. Idealiter is er in iedere gemeenschap (huwelijk, gezin, vriendengroep, gemeente, enz.) verbondenheid met Christus. Binnen gemeenschappen kunnen mensen heel verschillend zijn, maar vaak is er een samenbindende factor. In de kerk is het de Heilige Geest die mensen bij elkaar brengt en hen door het werk van Christus aan elkaar en aan onze HERE God verbindt. Ook al sta je op verschillende punten in het leven: ben je jong of oud, in een relatie of zonder relatie, zeker van je geloof of minder zeker; de Geest richt je op een gezamenlijk doel.

Voor veel gemeentelieden is de kerkdienst ‘het kloppend hart’ van gemeente-zijn. Daarnaast zijn er bijbelstudiegroepen, catechisaties, verenigingen, is er crèche en is er zondagsschool. Kleinere kring-

gen zijn belangrijk, maar volgens mij zijn het met name de onderwerpen die tijdens een preek aan de orde komen waar men mee aan de slag gaat. Voor een predikant is preken dan ook de belangrijkste taak. Misschien klinkt het hooggegrepen, maar het is belangrijk dat in iedere dienst de gemeenschap als geheel én iedereen afzonderlijk aangesproken wordt.”

Voel jij je onderdeel van de gemeenschap of sta je als predikant toch meer aan de zijlijn?

“Een predikant staat op een bepaalde manier naast en tegenover een gemeente. Dat tegenover moet er zijn: soms is Gods woord moeilijk en moet je dat brengen. Maar ik voel me zeker onderdeel van deze gemeenschap. Bij een moeilijke boodschap sta ik, denk ik, de helft van de preek tegenover de gemeente om het woord te brengen. De andere helft van de preek sta ik naast de gemeente, dan buigen we samen. In de week die aan een dienst voorafgaat, moet ikzelf beide bewegingen ook maken; het gaat niet alleen over een ander, maar ook over mijzelf. Daarnaast probeer ik me er bewust van te zijn dat mensen heel verschillend zijn en dat het Gods Geest is die in harten van mensen aan het werk gaat. Ik vind het bijzonder om daarbij ingezet te worden.”

Wat vind je belangrijk in christelijke gemeenschap(pen)?

“Dat je je niet laat ontmoedigen door broeders en zusters die teleurstellen, je pijn doen of je verdrietig maken. We zijn een gemeenschap van zondaren, we moeten allemaal van dood levend worden gemaakt. Ik vind het een groot wonder dat God zondige mensen gebruikt om zijn woord verder te brengen. Teleurstelling in medechristenen wordt vaak God verweten, terwijl het je ook kan laten zien hoe afhankelijk je van Hem bent. Ik geloof niet dat gemeenschap voor christenen een doel op zich is. Het is een middel waardoor God ons aan Christus verbindt. Wij moeten en mogen daar gebruik van maken.”

Geranne Tamminga is onderzoeker en productontwikkelaar bij het Praktijkcentrum en liturg/tekstschrijver bij het Steunpunt liturgie.

.....
“Een predikant staat naast en tegenover een gemeente”

Gemeentewaardering en geloofsbeleving

Betrokkenheid dertigers en veertigers vergroten

De betrokkenheid van kerkleden neemt af. Bij veel mensen verdwijnt het zicht op God, de kerk en elkaar. Hoe kunnen we deze neerwaartse spiraal doorbreken? Ook in mijn hervormde gemeente in Vriezenveen leeft deze vraag. Als ouderling heb ik dit jaar drie studenten van hogeschool Viaa begeleid bij een onderzoek in onze PKN-gemeente. Het onderzoek richtte zich onder meer op hoe dertigers en veertigers het gemeentelieven ervaren én op hun wensen en behoeftes. Het doel was om na te gaan hoe hun betrokkenheid bij de gemeente vergroot zou kunnen worden.

Karen
Zwijze

Voor het onderzoek zijn 959 vragenlijsten verspreid onder gemeenteleden tussen de dertig en vijftig jaar. Dit leverde een respons op van 53 procent. Deze goede respons maakt dat de resultaten te vertalen zijn naar alle dertigers en veertigers in onze gemeente. En wellicht ook naar andere kerkelijke gemeenten in Nederland. Bedacht moet worden dat jongere lidmaten en ouderen wellicht juist weer waardering voor andere zaken in de gemeente hebben en ook andere wensen en behoeftes.

Vier factoren blijken van grote invloed op de betrokkenheid van leden bij de gemeente (in volgorde van belangrijkheid):

- 1 de mate waarin gemeenteleden de kerkdiensten als relevant ervaren;
- 2 de aantrekkingskracht van de gemeente als geheel;
- 3 de ervaren sfeer in de gemeente;
- 4 de mate waarin de gemeente voldoende missionair bezig is.

Wanneer de gemeente de betrokkenheid van dertigers en veertigers bij de kerk wil vergroten, moet ze dus zoeken naar manieren om deze vier sleutelfactoren positief te beïnvloeden.

Relevante kerkdiensten

Veruit de belangrijkste sleutel voor het vergroten van de betrokkenheid van dertigers en veertigers blijkt het organiseren van relevante kerkdiensten. Bijwonen van diensten moet voor deze groep lei-

.....
Bijwonen van kerkdiensten moet leiden tot geloofsgroei

Er is behoefte aan ontmoeting in de kerk, waarbij gemeenteleden elkaar kunnen spreken en bemoedigen.

den tot geloofsgroei; het moet gaan over onderwerpen die hen bezighouden. Wanneer deze leden na een dienst niet geïnspireerd naar huis gaan, ontstaan tegenzin en desinteresse; wat het begin lijkt van afname in betrokkenheid. Ook de sociale omgeving van leden is belangrijk: relevante kerkdiensten zijn diensten waar leden graag een vriend(in) die niet gelooft mee naartoe zouden nemen. Welke onderwerpen houden dertigers en veertigers in de kerk dan precies bezig? Het eerste wat opvalt, is dat gemeenteleden vooral behoefte hebben aan kerkdiensten die gaan over actuele, hedendaagse onderwerpen en over hoe bijbelse principes vertaald kunnen worden naar de huidige tijd.

Actuele onderwerpen worden omschreven als *thema's die op dit moment in de maatschappij spelen en duiding van recente gebeurtenissen en situaties in de wereld*. Heel concreet worden bijvoorbeeld genoemd: de opkomst van terrorisme, aanslagen en terreur, scheiding/hoe houd ik mijn huwelijk goed, hoe om te gaan met vluchtelingen, opkomst van de islam, weerbaarheid als christen in de samenleving en 'vreemdeling-zijn'.

Bij het onderwerp **vertaling naar het leven van nu** lijkt het belangrijk om uitleg te geven over hoe bijbelse principes toegepast kunnen worden in het leven van alledag. Een dergelijke praktische toepassingsslag mag volgens de ondervraagden in een kerkdienst en/of preek eigenlijk niet ontbreken. Iemand geeft bijvoorbeeld aan: *Ik hoop altijd dat mijn passie voor het evangelie weer aangewakkerd wordt door de diensten en ook dat ik leer over hoe ik het evangelie vorm kan geven in mijn dagelijks leven*.

Een tweede onderwerp dat vaak terugkomt in de antwoorden is **jeugd en kinderen**. Veel gemeenteleden willen het geloof graag

.....
Hoe praat ik met mijn kinderen over God?

goed overbrengen op hun kinderen. Vragen die hierbij leven zijn bijvoorbeeld: hoe praat ik met mijn kinderen over God? Hoe kan ik God betrekken bij hun leven? Hoe laat ik zien aan mijn kind dat het geloof veel voor mij betekent? Veel ouders zien in dat het hierbij belangrijk is om 'authentiek' te zijn en schijnheiligheid te vermijden, maar hoe doe je dat? Je maakt immers zelf ook fouten. In de antwoorden die gemeenteleden hier verder geven, zit ook een pleidooi om veel ruimte te geven aan de jeugd in de gemeente. Iemand

geeft bijvoorbeeld aan: *Preken moeten appelleren aan het maken van een keuze voor Jezus; het is goed om hierbij ook expliciet de jeugd aan te spreken.*

.....
In de gemeente mag
het allemaal wat
kleiner, intiemmer en
minder formeel

Het derde meest genoemde onderwerp is de **Heilige Geest**. Veel mensen hebben vragen over de derde Persoon in de Drie-eenheid. Hier is duiding vanuit de kerk erg belangrijk. Iemand zegt: *het mag meer gaan over de Heilige Geest; de vrucht van de Geest, over wonderen (die nog steeds gebeuren in Jezus' naam) en over de invloed van de boze (en hoe we hiermee om moeten gaan).* Veel mensen willen graag groeien in hun persoonlijke relatie met God en voelen aan dat het daarbij aankomt op (vervulling met) de Heilige Geest. Onderwijs in de gemeen-

te zou hier dan ook op moeten ingaan: de werking, de vrucht en de gaven van de Heilige Geest.

Grote familie

De aantrekkingskracht van de gemeente is de tweede factor om in te investeren, wanneer we de betrokkenheid willen vergroten. Belangrijk is dat gemeenteleden het gevoel hebben dat ze deel uitmaken van een grote familie. Dat gemeenteleden elkaar gaan herkennen als broeders en zusters in Christus; onderling van elkaar weten wat er bij de ander leeft qua geloof en persoonlijke omstandigheden. Er moet daarom gezocht worden naar manieren om meer ontmoeting te realiseren in de kerk, waarbij gemeenteleden elkaar kunnen spreken, bemoedigen en onderling geloofsgesprekken kunnen voeren.

Goede sfeer

Uit het onderzoek komt verder naar voren dat een goede sfeer in de gemeente erg belangrijk is. Kernwoorden hier zijn 'warmte', 'gastvrijheid' en een 'minder formele sfeer'. Veel gemeenteleden zitten niet te wachten op 'gezeur' en 'spanningen' tussen (groepen) mensen in de gemeente. Hier lijken gemeenteleden zich toch enigszins te distantiëren van de kerk als instituut. Voor veel gemeenteleden tussen de 30 en 50 jaar lijken de kerkelijke leer en regelgeving niet echt van belang. Het gaat minder om de ambten en besluitvorming rondom bijvoorbeeld 'kinderen aan het avondmaal' of 'de vrouw in het ambt'. Gemeenteleden lijken juist veel meer op zoek naar een omgeving waarin de eigen geloofsontwikkeling gestimuleerd

Alle gebouwen

*die de
hervormde
gemeente in
Vriezenveen
gebruikt
aan elkaar
verbonden*

wordt. Let hierbij ook op de grote vraag van gemeenteleden naar onderwerpen die de geloofsgroei bevorderen en de opmerking van veel gemeenteleden dat zij 'over kerkmuren heen hebben leren kijken'. Wat gemeenteleden verbindt, is Jezus en de kracht van de Heilige Geest. Al het andere is minder belangrijk. In de gemeente mag het daarom wellicht ook allemaal wat kleiner, intiemer en minder formeel.

Missionair zijn

Een van de meest opvallende conclusies van dit onderzoek was het blootleggen van de noodzaak tot meer missionair kerk-zijn. Als gemeente lijkt het belangrijk om niet alleen 'intern gericht' bezig te zijn, maar op zoek te gaan naar de van oorsprong missionaire wortels van de kerk. Hoe kunnen we als gemeente het evangelie goed overbrengen op buitenstaanders? De gemeente moet zelf op zoek gaan naar 'hen die verloren gaan' en zoeken naar manieren om het evangelie duidelijk en aantrekkelijk over te brengen op mensen die geen zicht (meer) hebben op God en zijn genade. Hierbij lijkt het belangrijk om goed na te denken over een mogelijke doelgroep buiten de kerk en hoe die te bereiken. Wat houdt deze mensen bezig? Zorg voor een goede leefwereldverkenning van mensen uit deze doelgroep en organiseer samenkomsten die aansluiten bij hun beleving en interesses.

De kerkelijke betrokkenheid in Nederland is verminderd en belangrijke oorzaken hiervan liggen in ontwikkelingen in de maatschappij en de tijd waarin we leven. Het lijkt belangrijk om als gemeente in te spelen op deze veranderingen en te zoeken naar een manier van kerk-zijn die goed aansluit bij wat gemeenteleden willen. Zonder daarbij de essentie van het *gemeente van Christus zijn* uit het oog te verliezen.

Karen Zwijze-Koning is ouderling in de hervormde gemeente Vriezenveen en promoveerde onlangs in de Toegepaste Communicatiewetenschap aan de Universiteit Twente.

.....
**Hoe kunnen we
als gemeente het
evangelie goed
overbrengen op
buitenstaanders?**

Wij-denken

“Bid daarom als volgt: Onze Vader” (Mat. 6:9)

Het wonen en werken in Bolivia leert mij niet alleen veel over het land en de cultuur, maar ook over de Bijbel. Een van de grote verschillen met Nederland is dat Bolivia hoog scoort op collectivisme. Het belang van de groep staat voorop; mensen denken eerst in *ons* belang en dan pas in *mijn* belang.

Janita
Geertsema

Nederland daarentegen scoort hoog op individualisme. Dit hangt samen met een groeiende welvaart waardoor mensen niet meer van elkaar afhankelijk zijn. Bij ik-denken gaat het eigenbelang voor op de groep. Dat geldt ook in de kerk. Er ligt een sterke nadruk op ‘mijn persoonlijke relatie met God’. In de eredienst valt het me bijvoorbeeld op dat we liederen zingen vanuit de eerste persoon enkelvoud: *ik aanbid U, Heer* of *U nodigt mij aan tafel*. Niet: *wij aanbidden U* of *U nodigt ons aan tafel*. Zie je het verschil?

Soms heb ik het idee dat we kerk zijn naar het voorbeeld van het Nederlands elftal. Individueel zijn het prima spelers, maar als team werkt het niet. Er is geen sprake van wij-denken. We hebben het in de kerk over gemeenschap vanuit een zeer individualistisch wereldbeeld. Wat heb **ik** aan gemeenschap? Wat zit erin **voor mij**? En als het me niet bevalt, dan stap ik eruit. Ons ik-denken wint het van het wij-denken.

Het volk van God

Ook de bijbelse tijd werd gekenmerkt door wij-denken. Misschien nog sterker dan hier in Bolivia. In het evangelie gaat het niet om mijn redding, of die van jou. Het gaat om God, Hij heeft een volk uitgekozen voor zijn reddingsplan voor de hele wereld. Hij is **onze** Vader. Samen zijn wij het lichaam van Christus. Vanaf het begin van de kerk staat gemeenschap voorop (Hand. 2:42-47).

Het wij-denken zoekt de identiteit binnen de groep, als volk van God. Het kenmerkt zich door loyaliteit, ook als het ons wat kost. Bijvoorbeeld je eigen mening voor je houden omwille van de harmonie. In het wij-denken staat niet het eigenbelang van iedereen persoonlijk voorop, maar het groepsbelang. Als de groep goed functioneert, dan kan elk individu ook tot bloei komen.

De uitdaging voor ons is om vanuit ons individualistische wereldbeeld op een betekenisvolle manier een gemeenschap te vormen. En misschien kost ons dat wat eigenbelang.

Janita Geertsema werkt sinds 2009 als zendeling in Cochabamba (Bolivia) en geeft les aan het Theologisch Seminar

Als kerken de wereld omarmen...

Leren van de kerk in Oeganda

Als kerken de wereld omarmen dan gebeurt er iets! In juni was ik mee op een inspiratiereis naar Oeganda. Om daar te zien hoe de kerk samen met de gemeenschap zich inzet voor het aanpakken van allerlei lokale problemen. In Nederland kennen we die aanpak onder de naam Umoja. We bezochten de Pentecostal Assemblies of God (PAG) om te leren hoe zij dat hebben vormgegeven. Het was een boeiende en leerzame reis. Weer terug in Nederland is het de uitdaging om de opgedane lessen te vertalen naar onze situatie. Dat is een zoektocht, maar wel eentje die de moeite waard is. Want één ding is duidelijk: de christelijke gemeenschap is op haar krachtigst als zij de wereld omarmt.

Het unieke van de christelijke gemeenschap is dat het initiatief niet van ons, maar van God komt. Hij ziet naar ons om, roept ons en vormt ons tot een nieuwe gemeenschap. Deze gemeenschap heeft drie doelen:

- 1 **Omgang met de levende God**, zowel persoonlijk als gezamenlijk via onze samenkomsten. We leven tot eer van zijn grootheid (Ef. 1:12).
- 2 **Gemeenschap met elkaar**, waarbij we naar elkaar omzien, elkaar dienen en samen groeien in geloof, hoop en liefde.
- 3 **Dienst aan de samenleving in woord en daad**, dit is gericht op de hele mens.

Derk Jan
Poel

Deze drie dimensies samen horen tot de kern van ons kerk-zijn. Ze zijn aan elkaar verbonden en vormen een geheel. In onze huidige en toekomstige gemeenschappen behoren ze alle drie een duidelijke plek te hebben. Wat herken je hiervan in jouw gemeente?

Umoja

Umoja biedt kerken handvatten om zich te verbinden aan het dagelijks leven van mensen in de buurt. Umoja is een initiatief van Tear en stichting Present. Via het Platform Diaconale Samenwerking zijn GKv, NGK en CGK aangesloten bij Umoja Nederland. Kijk voor meer informatie op www.umojanederland.nl.

Sterke visie op kerk en samenleving

De PAG in Oeganda werkt vanuit een sterke visie op kerk en samenleving. De lokale kerken worden gestimuleerd na te denken over de

*Luisteren naar
de impact
van Umoja in
het leven van
Moses*

vraag: wat voor kerk willen we zijn en wat voor samenleving zien we voor ons? Zo ontstaan visie, hoop en verlangen en rijst vervolgens de vraag: hoe komen we daar dan? Ik denk dat we van de kerk in Oeganda zeker een paar lessen kunnen leren.

Een belangrijke les die ik in Oeganda opnieuw heb geleerd, is dat we mensen uit één stuk zijn: geestelijk, sociaal, emotioneel, materieel en fysiek. De dienst aan de samenleving raakt het leven van elke dag op alle terreinen. Het valt me op dat dit voor Afrikanen een heel natuurlijk principe is. Ik vraag me af in hoeverre dat ook het geval is in onze manier van leven en kerk-zijn. Denken wij toch niet veel meer in hokjes? Plaatsen we bewust en onbewust niet het geeste-

lijke boven het tastbare leven? En de kerk boven de rest van de samenleving? Van de kerk in Oeganda kunnen we leren om meer integraal te zijn in ons denken en dienen.

Met Umoja doorlopen lokale kerken samen met de gemeenschap waarin zij kerk zijn een aantal stappen. Daarbij inventariseren ze wat de gemeenschap nodig heeft en wat er al aan bronnen aanwezig is

om dat realiseren. Van de mensen die Umoja aan den lijve ervaren, horen we wat het tot stand brengt. Umoja verandert de houding van de kerk. Christenen gaan beseffen dat zij zout en licht mogen zijn in hun eigen gemeenschap en worden actief. Ze ontwikkelen zich en nemen de gemeenschap daarin mee.

Neem bijvoorbeeld Simon, die ook meedeelde aan het Umoja-proces. Hij verkoopt zijn twee geiten en met de opbrengst koopt hij zaad voor sinaasappelbomen. Een paar jaar later heeft hij zeshonderd sinaasappelbomen en kunnen zijn kinderen naar school. Daarnaast ondersteunt hij enkele kinderen uit het dorp en helpt hij dorpsgenoten om zelf ook aan de slag te gaan. Op de markt zet hij zich ervoor

**Een belangrijke les
is dat we mensen
uit één stuk zijn**

Diaconaat

in dat ook de kleinere sinaasappelboeren een goede prijs krijgen voor hun sinaasappels. Zo heeft de kerk in Oeganda met Umoja een prachtige manier gevonden om lokale gemeenschappen te omarmen en de liefde die God voor zijn wereld heeft tastbaar maken.

Krachtige getuigenissen

Een andere les is hoe de drie dimensies (omgang met God, gemeenschap met elkaar en dienst aan de samenleving) op elkaar ingrijpen. Dat zie je bijvoorbeeld als je gemeenteleden in Oeganda vraagt naar wat Umoja gedaan heeft met hun persoonlijke relatie met God. Nadat ze kort hebben nagedacht, zeggen ze allemaal iets in de trant van: “Door de bijbelstudies ging ik de nood om mij heen zien en voelde ik me geroepen om daar iets in te betekenen”. Liefde voor God uit zich in liefde voor anderen. Zo was er een dominee die hel en verdoemenis preekte bij een groep drinkende mannen. Door Umoja veranderde zijn toon, want deze mannen waren immers geliefd door God en geschapen naar zijn beeld. Uiteindelijk ontstond er een kerkgemeenschap van 250 leden.

Maar ook in persoonlijke relaties verandert iets. Een man overtuigde zijn vrouw altijd door hard op haar in te slaan. Zijn vrouw merkte dat hij door Umoja was veranderd. Hij behandelde haar nu zachtmoedig en als gelijkwaardig. In Oeganda hoorde ik mensen uit een gemeenschap over de lokale kerk zeggen: “Eerst kwamen deze christenen dansen, zingen en klappen, maar nu houden ze van ons”. Het zijn krachtige getuigenissen van hoe het evangelie horizontaal uitwerkt. Als je het hart van God proeft, kun je niet voorbijgaan aan de nood van je medemens.

.....
Liefde voor God
uit zich in liefde
voor anderen

.....
Elk mens
is gemaakt naar het
beeld van God en
daarom waardevol

Ik ben omdat wij zijn

Afrika is het continent van gemeenschap, van ubuntu, het ‘ik ben omdat wij zijn’. Voor ons westerlingen voelt dat al snel ongemakkelijk. Maar laat eens op je inwerken hoe bisschop Desmond Tutu het verwoordt:

Iemand met ubuntu staat open voor en is toegankelijk voor anderen, wijdt zich aan anderen, voelt zich niet bedreigd door het kunnen van anderen, omdat hij of zij genoeg zelfvertrouwen put uit de wetenschap dat hij of zij onderdeel is van een groter geheel. Iemand met ubuntu krimpt ineen wanneer anderen worden vernederd of wanneer anderen worden gemarteld of onderdrukt.

Het is alsof hij een christen beschrijft.

Je proeft de waarde van elk individueel mens in de woorden van Tutu. Die waarde van het individu werd ook krachtig neergezet door bisschop Zac, een energieke man die wel iets wegheeft van Tutu. “Elk mens is gemaakt naar het beeld van God en is daarom waardevol”, hield hij ons voor. “Zo moeten we dan ook met elkaar omgaan.

*Bisschop Zac
benadrukt de
waarde van elk
individu*

Ook wanneer mensen heel anders zijn en denken dan wij. Het is veel gemakkelijker om een keer barmhartigheid te tonen, dan om rechtvaardigheid na te streven. Want onrecht gaat over systemen die mensen neerdrukken en mensen hun waardigheid ontnemen. Het vraagt een structurele inzet voor de waardigheid van de ander.” En zo kwamen voor mij individu en gemeenschap meer in balans tijdens deze Oegandareis.

..... Die liefdevolle gemeenschap breekt zich een weg naar buiten

Diaken als componist van de gemeenschap

Er zit kracht in een liefdevolle gemeenschap. Zo'n gemeenschap is een gave van God. Tegelijkertijd is het een opgave en een roeping, waar we bewust aan moeten werken. Dat is nog een hele uitdaging in een samenleving waar we gewend zijn onszelf vooral als individu te zien. Het is daarom maar goed dat we in onze kerken diakenen hebben die zich juist daarvoor inzetten! Zij zijn als het ware componist van een liefdevolle gemeenschap. Dat zie je ook in het bevestigingsformulier, waar hun werk zo wordt samengevat:

... de diakenen spannen zich er met woord en daad voor in dat de eenheid zichtbaar wordt in de onderlinge liefde. Zo zullen we als gemeente groeien in liefde voor elkaar en voor alle mensen.

Zie hier het einddoel van al het diaconale werk: een liefdevolle en uitreikende gemeenschap. Die liefdevolle gemeenschap breekt zich een weg naar buiten om de wereld te omarmen, vanuit het besef dat elk mens waardevol is. Dat vraagt om een integrale invulling van missionair kerk-zijn. Mooi om als diakenen daar de gemeente in mee te nemen!

Ubuntu

Jane was onze reisleader in Oeganda. Toen zij eens voor een cursus Engeland bezocht, trof de ongelijkheid tussen het Westen en Afrika haar diep. “Ik zat in het vliegtuig en was boos op God. Ik vroeg Hem waarom Hij alles zo oneerlijk had verdeeld! Na een paar weken kwam ik er steeds meer achter dat ik het bij het verkeerde eind had. In de supermarkt zag ik mensen met overvolle wagentjes, maar niemand blij kijken. Mijn gastvrouw bij wie ik in Engeland logeerde, kapte een gesprek met haar doodzieke buurvrouw af omdat we naar de kerk moesten. Dat gesprek bij de voordeur, dat was toch juist kerk-zijn? En na de dienst moesten we direct naar huis, want er stond een *pie* in de oven. Ik vroeg me af, waar is jullie ‘community’, die diepe gemeenschap die je met elkaar kunt hebben? En op eens zag ik het. Wij hebben in Oeganda veel meer gekregen dan jullie. Want wij hebben ubuntu, community.”

Bonhoeffertjes

Tijdens de Oegandareis trakteerde onze Nederlandse reisleader ons dagelijks op enkele ‘Bonhoeffertjes’. Dit waren inspirerende en vaak prikkelende teksten van de Duitse verzetstheoloog Dietrich Bonhoeffer. Een van die quotes ging over de christelijke gemeenschap die op haar krachtigst is als zij de wereld omarmt en vecht voor haar heil. Hoe toepasselijk om daarmee af te sluiten.

De kerk is de plaats waar getuigd en aanvaard wordt, dat God de wereld in Christus met zichzelf verzoend heeft, dat God de wereld zo heeft liefgehad, dat Hij zijn enige Zoon voor haar gegeven heeft. De ruimte van de kerk dient niet om de wereld een stuk van haar gebied te betwisten, maar juist om de wereld te verkondigen, dat zij wereld moet blijven, de wereld namelijk die God heeft liefgehad en verzoend. Het is dus niet zo, dat de kerk haar ruimte zou willen of moeten uitbreiden ten koste van de ruimte van de wereld. Zij verlangt niet meer ruimte dan zij nodig heeft om de wereld te dienen met het getuigenis van Jezus Christus en de verzoening door Hem met God. De kerk kan haar eigen ruimte dan ook alleen verdedigen door niet voor die ruimte, maar voor het heil van de wereld te vechten. Anders wordt de kerk inderdaad een religieuze vereniging, die voor haar eigen zaak vecht en daarmee heeft opgehouden kerk van God en van de wereld te zijn.

.....
**Om de wereld te
 verkondigen, dat zij
 wereld moet blijven**

Derk Jan Poel ondersteunt vanuit het Diaconaal Steunpunt kerken in de Gku en NGK op het terrein van diaconaat in kerk en samenleving.

Verbonden via sociale media

Ik heb een haat-liefdeverhouding met sociale media. Je moet regelmatig van je laten horen, vertellen wat je (goed) doet en hoe (mooi) je leven eruit ziet. Het draait om jou. Hoe harder je schreeuwt, hoe meer je wordt gehoord. Toch is een leven zonder Twitter, Facebook en LinkedIn niet meer voor te stellen. Maar ik zoek wijsheid om ermee om te gaan.

Netwerkwereld

Sociale media kunnen verslavend werken en veel tijd opslokken, maar tegelijkertijd hebben ze ook voordelen. We leven in een netwerkwereld en sociale media sluiten daarbij aan. Met verschillende mensen ben je zo op een effectieve manier verbonden. Dat kan positief werken. Mensen hebben behoefte aan erkenning en gemeenschap. Het is niet slechts een nepwereld, het is een realiteit en moet dus ook zo worden benaderd. Maar het is een illusie te denken dat je niet zonder kunt. Het moet eerder andersom zijn. Je kunt niet zonder verbinding buiten LinkedIn en internet. Het leven moet geen Facebook of Twitter worden waar je slechts positieve dingen van je leven deelt. Waar je elkaar niet in de ogen kijkt, waar je harde woorden uit zonder ze te hoeven uitleggen. Zo sociaal zijn die media dus vaak helemaal niet.

Almatine
Leene

Elkaar vragen blijven stellen

Voor kerken kunnen sociale media een mooie manier zijn om relaties te verdiepen. De Facebooksite van onze kerk zorgt voor korte communicatielijnen en dat is winst. Maar het vraagt veel wijsheid, veiligheid en echtheid. In gemeenten zouden we met elkaar in gesprek kunnen gaan over onze omgang met sociale media. Een wijze regel daarvoor zou kunnen zijn: zolang het niet alleen om jezelf draait, kunnen sociale media bijdragen aan echte verbinding! Het positieve is dat door sociale media nieuwe gemeenschappen worden gevormd en makkelijk nieuwe contacten gelegd kunnen worden. Zo volg ik heel eenvoudig gemeenteleden in hun dagelijkse bezigheden. Het negatieve is dat je daardoor ook kunt denken dat het niet nodig is om vragen te stellen, je weet immers al iets van de ander. Maar het zou mooi zijn als het juist uitdaagt om vragen te stellen, als je elkaar op zondag ziet of in de supermarkt tegenkomt. Je hebt namelijk al een aanknopingspunt. Mijn hoop is dat sociale media bijdragen aan het vormen van gemeenschappen, op een manier dat we elkaar vragen blijven stellen.

Dr. Almatine Leene is onderzoeker en predikant in Stellenbosch (Zuid-Afrika) en docent dogmatiek aan hogeschool Viaa in Zwolle.

Investeren in groepsvorming

Samenzijn voorleven en doorgeven

Voor jongeren komen geloven en deelnemen aan activiteiten van de kerk steeds meer los van elkaar te staan. Jongeren zoeken naar hoe ze God een plek kunnen geven in hun leven, maar kunnen niet altijd uit de voeten met de kerk. Hoe kan de kerk een plek voor hen zijn met ruimte én verbondenheid?

We willen graag dat jongeren zich thuis voelen in de kerk. Dat de kerk een vertrouwde plek voor hen is, waar ze gezien worden en die bijdraagt aan hun relatie met God. Dat thuis voelen in de kerk blijkt vaak lastig voor jongeren naarmate ze ouder worden. Dit doet mij denken aan de drieslag die vaak gehanteerd wordt in de missionaire context: *belong* (erbij horen), *believe* (geloven) en *behave* (gedragen). In traditionele kerken denkt men meer vanuit *behave* en *believe* als voorwaarde voor *belong* (lidmaatschap). Je moet je eerst op een bepaalde manier gedragen en een aantal dingen geloven voordat je erbij mag horen. Maar in gemeentes waar men 'echt' missionair wil zijn, staat *belong* voorop. Het 'erbij horen' is de eerste stap. Vervolgens (misschien) geloof en als laatste zou dit kunnen leiden tot gedragsverandering.

Anko
Oussoren

Erbij horen

In een missionaire context staat *belong* dus altijd voorop. Voor mij is dat ook de grondhouding geworden in de manier waarop ik naar het jeugdwerk in de kerk kijk. Ik ben ervan overtuigd geraakt dat jongeren betekenisvolle relaties met anderen nodig hebben. Dat is wat we Jezus zien doen tijdens zijn leven op aarde.

Meestal is Jezus te vinden tussen de mensen. Denk aan de Samaritaanse vrouw (Joh. 4), de overspelige vrouw (Joh. 8), Zacheüs (Luc. 19), de rijke jongeling (Marc. 10). In al deze ontmoetingen laat Jezus allereerst zien dat deze mensen er mogen zijn, dat ze erbij horen. Dat Hij van hen houdt, ongeacht hun gedrag, zonde en keuze Hem wel of niet te volgen.

Voor mij is het veelzeggend dat de onvoorwaardelijke liefde van Jezus voorop gaat. Je hoeft niet eerst te geloven, of je op een bepaalde manier te gedragen, voordat Jezus zijn liefde toont.

Als jongere ging ik graag naar de kerk of naar activiteiten van de kerk. Niet omdat ik de activiteiten zo leuk vond, maar vooral omdat ik daar mijn vrienden kon ontmoeten. En doordat we een hechte vriendengroep waren, motiveerden we elkaar om deel te nemen aan de verschillende activiteiten. Het zorgde er uiteindelijk voor dat we met elkaar belijdenis deden en dat we actief werden binnen en

.....
**Je hoeft niet eerst
te geloven voordat
Jezus zijn liefde toont**

buiten de kerk. We hoorden ergens bij, we wilden er ook bij horen en we wilden ons inzetten.

Geloofsgemeenschap

Maar wat als dit zo niet meer werkt? Wat als er geen cultuur meer is om naar kerkdiensten of andere activiteiten van de kerk te gaan? Als er onder jongeren nauwelijks meer een cultuur is van vrienden-groepen binnen de kerk waarin je elkaar stimuleert om te gaan? Waar sluit je dan op aan en hoe? Wat volgens mij belangrijk is voor het jeugdwerk in de kerk, is dat we jongeren verbinden aan Christus én hen deelgenoot maken van een geloofsgemeenschap. Daarbij speelt vriendschap een belangrijke rol.

Ik koppel deze drie bewust aan elkaar, ook al weet ik dat het in jeugdwerkland niet altijd populair klinkt. Ik hoor weleens dat het er vooral om gaat dat jongeren Christus leren kennen en dat het niet uitmaakt of ze lid zijn van de kerk. Maar ik zie steeds meer dat het cruciaal is dat jongeren zich verbonden weten en voelen met anderen. En deelgenoot worden gemaakt van een geloofsgemeenschap. Het is moeilijk om in je eentje te geloven en volgens mij is het in de Bijbel nauwelijks een optie. Geloven is kwetsbaar als het individueel moet worden ervaren. Want als je God in je eentje niet ervaart, kun je als jongere enorm op je eigen motivatie en verlangens worden teruggeworpen. Bovendien willen jongeren deel uitmaken van een groep.

.....
**Jongeren
 zijn op zoek naar
 andere mensen
 om hen heen**

Vriendengroepen

Harmen van Wijnen heeft onderzoek gedaan onder een vijftal jongerengroepen die in meer of mindere mate verbonden waren met de kerk (PKN). Hij concludeert dat 'zijn' voorafgaat aan 'organiseren' en dat een jongere niet kan 'zijn' zonder anderen. Samenzijn is een basisgegeven. Jongeren zoeken elkaar op. Ze zijn het liefst bij elkaar om te chillen, plezier te maken, muziek te luisteren en hun gevoelens te delen. Ook geloof en geloofsbeleving zijn voor jongeren een gezamenlijke onderneming. De vormen zijn echter (vaak) niet langer voorgekookte activiteiten van een kerk.

Van Wijnen stelt dat we jongeren niet langer moeten zien als individuele leden van een gemeenschap, omdat jongeren moeite hebben met het instituut kerk. Dat jongeren zich niet meer thuis voelen in de kerk, kan niet opgelost worden met een programma of doordat de kerk allerlei activiteiten organiseert. Van Wijnen wijst vooral op de informele spontane (vrienden)groepen. Jongeren zijn en blijven op zoek naar andere mensen om hen heen. Zij geven betekenis aan hun leven met anderen.

Informele verbanden

Hij doet de aanbeveling om voortaan te beginnen bij de (informele) verbanden van jongeren zelf. De aandacht zou moeten verschuiven van de georganiseerde jeugdgroepen naar vriendengroepen of spontane groepen die licht verbonden zijn met de kerk. Van Wijnen vindt dat we de eigen netwerken en vriendengroepen van jongeren

© Hans en Lidy Fotografie

*Jongeren
zoeken naar
hoe ze God een
plek kunnen
geven in hun
leven, maar
kunnen niet
altijd uit de
voeten met de
kerk*

moeten beschouwen als vormen van kerk-zijn waarin de Geest óók werkt. Hij spreekt van hybride (lichte) vormen van kerk-zijn. Samengevat zou je kunnen zeggen dat de kerk vooral moet insteken op de spontane vriendengroepen waarin *belong* vooropstaat en *believe* en *behave* optioneel zijn geworden. Want vriendengroepen worden onder jongeren steeds diverser, ook qua geloofsovertuiging. Jeugdleiders zouden daarbij authentieke identificatiefiguren moeten zijn, die vooral het samenzijn vanuit de bron voorleven en doorgeven. Dit vraagt echter veel van kerken en jeugdleiders. De relatie tussen jeugdleiders en jongeren houdt meestal alleen stand als de jongere komt opdagen bij activiteiten. En meegroeit in het plan dat het jongerenwerk voor ogen heeft met de jongeren in de gemeente.

Relationeel jeugdwerk

Andrew Root maakt in *Revisiting Relational Youth Ministry* onderscheid tussen 'relaties' en 'connecties'. Hij stelt: "We beloven in ons jeugdwerk vaak relaties maar we bieden niet meer dan connecties en dat leidt bij jongeren nogal eens tot teleurstelling". Een jeugdwerker die volgens Root een connectie aangaat met jongeren, wil jongeren alleen beïnvloeden. Relationeel jeugdwerk gaat volgens hem verder. Relationeel jeugdwerk gaat over je leven delen en aanwezig zijn. Dat gaat verder dan jeugdwerk waarbij we binnen jeugdactiviteiten bezig zijn met het opbouwen van relaties. Want daarin zijn de kerkelijke activiteiten nog steeds het uitgangspunt. Root daagt ons uit om de relatie met jongeren te zien als de plaats waar Jezus aanwezig is. Relationeel jeugdwerk is niet een middel dat je inzet voor een doel. In de relatie tussen jeugdwerkers en jon-

geren wordt volgens Root Jezus zichtbaar. Dit betekent dat jeugdwerkers bereid zijn hun leven te delen met jongeren. Het betekent concreet met jongeren optrekken en met hen meelopen. Het is een relatie die twee kanten op werkt, delen is vermenigvuldigen. Als je geeft, ontvang je er iets voor terug. Je dient de ander met hulp of aandacht. Degene die gediend wordt, geeft je daar menselijk contact voor terug. In dat contact kun je iets leren over jezelf, de ander en God. De ander dienen is doen wat God van ons vraagt.

Breed scala aan activiteiten

Wat zou het geweldig zijn als we daarin al vroeg voor jongeren een herkenbaar voorbeeld zijn! Begin bij de (informele) vriendengroep van jongeren. Ik realiseer mij dat bovenstaande praktijk er niet zomaar is, zeker ook omdat daar veel (en soms andere) jeugdwerkers voor nodig zijn. Ik denk dat we als kerk moeten investeren in het begeleiden van 'spontane' vriendengroepen. Hiervoor is een breed scala aan ontspannende of diaconale activiteiten denkbaar.

Ik zie dat terug bij twee jeugdwerkers die ik onlangs sprak. Zij proberen op een creatieve manier met jongeren op te trekken en van elkaar te leren. Samen na te denken over persoonlijke, maatschappelijke en geloofsvragen. Waar ze vooral tijd en aandacht aan besteden, is het groepsproces. Dat iedereen er mag zijn, gezien wordt en erbij hoort. En binnen deze vriendengroep is ruimte voor geloofsvragen en

daarin is veel variatie. Van de één 'hoeft het niet', de ander 'weet het allemaal niet', weer een ander is hongerig en bezoekt ook activiteiten van andere kerken om te groeien in geloof. Er zijn jongeren die enkel hun gezicht laten zien tijdens een ontspannen of diaconale activiteit. Het samenzijn is voor deze groep inderdaad een basisgegeven. De jongeren voelen zich hier veilig en thuis.

Thuis voelen

Of jongeren zich thuis voelen in een kerk wordt voor het grootste deel bepaald door hun sociale contacten. Kleine (vrienden)groepen worden ervaren als een goede omgeving om van elkaar te leren en echt met elkaar op te trekken.

Ideaal zou zijn als kerken al in het kinderwerk investeren in groepsvorming. Probeer te stimuleren dat kinderen vriendschappen opbouwen in de kerk. Zorg in de activiteiten voor jongeren dat er ruimte is voor de zoektocht naar God. Ga met hen in gesprek over waar en hoe zij bezig (willen) zijn met hun geloofsontwikkeling. Kijk vervolgens als kerk hoe dat gefaciliteerd kan worden. Blijf ook investeren in de kerkdienst en gebruik daarin liturgische elementen die specifiek gericht zijn op kinderen en jongeren. En betrek kinderen en jongeren daar zelf bij.

Anko Oussoren is jongerenwerker geweest en werkt nu als adviseur bij het Praktijkcentrum.

.....
**Met jongeren
 optrekken en met
 hen meelopen**

Aavondmaal buiten de kerk?

VRAAG

Laatst vertelde een gemeentelid mij dat ze een familieweekend had gehad. Het was heel fijn geweest met elkaar. Op zondagmorgen hadden ze een goed geloofsgesprek gevoerd en ook samen gezongen en gebeden. Spontaan had iemand geopperd om met elkaar avondmaal te vieren. Dat hadden ze gedaan door een schaal brood rond te laten gaan en daarna een glas wijn. Ik vond het mooi, maar ook wel wat vreemd. Kan dit zomaar? Is dit ook echt een avondmaalsviering? Wat moet ik daarvan vinden?

ANTWOORD

Uit jouw vraag blijkt betrokkenheid bij het gemeentelid en ook respect voor het heilig avondmaal. Inderdaad komt het steeds meer voor dat er ‘avondmaal’ wordt gevierd buiten de kerk. Het gebeurt bij familiebijeenkomsten, maar ook tijdens congressen, conferenties of vakantiecampen. Ook in een kring of miniwijk van de kerk kan geopperd worden om samen avondmaal te vieren.

In het verleden was de praktijk heel duidelijk. Je vierde avondmaal in je eigen gemeente en bij hoge uitzondering in een zusterkerk. De kerkenraad hield toezicht op de heiligheid van de tafel. Gasten van buiten mochten alleen meedoen als de kerkenraad toestemming gaf. Voor de viering in de kerk gold een aantal afspraken: er wordt een avondmaalsformulier gelezen, het valt binnen een vaste liturgie, er moeten ambtsdragers aanwezig zijn en alleen een bevoegd predikant mag het avondmaal bedienen. We legden nadruk op de zelfbeproeving als geestelijke voorbereiding. Het is immers een sacrament in de bediening van het heil van Christus. We hechten sterk aan het kerkelijk karakter van het avondmaal. Het is wel voorgekomen dat een gemeentelid werd afgehouden van het eigen avondmaal, omdat hij het in een ander kerkverband had gevierd.

Kees van
Dusseldorp

Verschuivingen

Onze visie op het avondmaal is verschoven. Gastvrijheid voor gasten in de kerkdienst heeft meer ruimte gekregen. Het aspect van de gemeenschap is in onze beleving sterker geworden: het gaat niet alleen om je persoonlijke verhouding tot Christus, maar ook om christelijke verbondenheid met elkaar. Bovendien is onze kerkelijke horizon verbreed: we zoeken graag contact met gelovigen buiten de eigen kerk.

Ik heb Jasper Bosman (die aan de Theologische Universiteit onderzoek doet naar de beleving van avondmaal bij kerkgangers) ge-

*Brood en wijn
staan voor
Christus als
inhoud van het
avondmaal*

.....
**Het kleinschalige
van zo'n viering
wordt als prettig
en persoonlijk
ervaren**

vraagt hoe hij tegen deze ontwikkeling aankijkt. Hij signaleert een verschuiving in het ervaren van gemeenschap. We ontdekken geloofsverbondenheid op allerlei plekken en in allerlei samenstellingen, ook buiten de eigen kerk. Als je met christenen bij elkaar bent en geestelijke verbondenheid ervaart, komt het verlangen op om samen avondmaal te vieren. Omdat we veel informeler met elkaar omgaan, wordt kerkelijke gescheidenheid minder als probleem gevoeld. Soms wordt zelfs expliciet genoemd dat we de kerkelijke verdeeldheid even kunnen overstijgen door de gezamenlijke verbondenheid met Jezus Christus te vieren. Het kleinschalige van zo'n viering wordt als prettig en persoonlijk ervaren.

Duidelijke verschillen

Jasper Bosman vindt wel dat er duidelijke verschillen zijn tussen de eigen kerkelijke avondmaalsviering en de 'vieringen' daarbuiten. Dat zijn niet alleen verschillen in vormgeving (geen ambtsdragers, geen vast protocol, een eenvoudige liturgie), maar ook in beleving. Belangrijke inhoudelijke aspecten staan minder op de voorgrond (zelfbeproeving, persoonlijk geloof, offer van Christus, gemeente). Het vieren van de geloofsverbondenheid staat veel meer centraal. Je kunt zeggen dat er twee soorten avondmaalsviering zijn: de 'officiële' in de eigen gemeente in de kerkdienst en de meer 'spontane' vieringen in andere bijeenkomsten van christenen.

Het lijkt mij belangrijk om deze twee soorten niet tegen elkaar uit te spelen, maar wel van elkaar te onderscheiden. Voor de identiteit van de gemeente is de gezamenlijke en georganiseerde avondmaalsviering belangrijk. Daar wordt het fundament van de kerk zichtbaar en ontspringt ook de onderlinge gemeenschap. Daar wordt het heil uitgereikt en vernieuwen gelovigen het verbond met Christus, zowel persoonlijk als samen. Het is goed dat de kerkenraad hierin verantwoordelijkheid neemt, door beslissingen te nemen over toelating en afhouding van gemeenteleden.

Aandachtspunten

Tegelijk heeft het waarde om – als er werkelijk christelijke gemeenschap is – ook in andere samenstellingen de verbondenheid met Christus en met elkaar te vieren. Hier is wel een aantal aandachtspunten te noemen, want avondmaalsvieringen buiten de kerk mogen de kerkelijke vieringen niet diskwalificeren.

Ze kunnen misbruikt worden om wezenlijke verschillen te maskeren (*kijk eens hoe fijn we het samen hebben*). Er is ook het risico dat ze de waarde van de kerkelijke avondmaalsviering ondergraven (*hier is het veel persoonlijker dan in de kerk*). Bij dergelijke vieringen gaat het vaak om een geselecteerde en specifieke doelgroep, terwijl het avondmaal in de kerk juist een nieuwe geloofsgemeenschap creëert van mensen die elkaar niet hebben uitgezocht. Het is niet denkbeeldig dat in een kleine groep druk ontstaat om mee te doen, omdat je geen spelbreker wilt zijn. Ten slotte zijn dergelijke vieringen meer vrijblijvend. Je viert het eenmalig, maar of het ook leidt tot heiliging in levenspraktijk en omgang met elkaar, is in zo'n setting niet aan de orde.

.....
**Waar gemeenschap
 wordt ervaren,
 mag gemeenschap
 worden gevierd**

Geloofsverbondenheid

Dit neemt niet weg dat in een ontmoeting van christenen de geloofsverbondenheid ook vorm kan krijgen in het delen van brood en wijn. Waar gemeenschap wordt ervaren, mag gemeenschap worden gevierd. Liefst zou ik dit geen 'avondmaalsviering' noemen, maar dat woord reserveren voor de kerkelijke praktijk. Maar dat zal niet lukken, vermoed ik. Houd in het oog dat buitenkerkelijke, eenmalige avondmaalsvieringen op belangrijke punten verschillen van de zondagse vieringen in de kerkelijke gemeente. Ga bij jezelf na of er echt voldoende geloofsverbondenheid en veiligheid is om mee te doen. Laat je niet meezuigen door de sfeer van het moment, maar wees je bewust van Christus als inhoud van het avondmaal. En geniet dan van de gemeenschap-in-Christus die je tijdens zo'n congres of bijeenkomst ontvangt, zowel met Hem als met elkaar.

Dr. Kees van Dusseldorp is predikant in de GKv Schildwolde en docent homiletiek aan de TU in Kampen.

Kijken met andere ogen

Vernieuwing van de gemeente vanuit vertrouwen en verlangen

Gemeenteopbouw, moeten we het daar nog over hebben? Kunnen we het niet beter hebben over missionair kerk-zijn of over diaconale presentie in de buurt? Of over afnemend kerkbezoek? Is het gezien de actualiteit nog nodig om over gemeenteopbouw te spreken? Ja, dat is nodig en ik leg uit waarom. We zullen met andere ogen moeten leren kijken en dat gaat diep.

Hayo Wijma

Vijftientwintig jaar geleden heeft prof. dr. M. te Velde gemeenteopbouw op de agenda gezet en het is vanaf 1992 een 'nieuw vak' aan de Theologische Universiteit in Kampen. Het begrip 'gemeenteopbouw' heeft in die vijftientwintig jaar verschillende betekenissen gekregen en naar mijn idee intussen zijn precieze inhoud verloren. Aanvankelijk ging gemeenteopbouw over werk in Gods gemeente, uitgaande van gaven en taken van gemeenteleden en gericht op activiteiten in 'het middenveld'. De focus ligt op doelgericht en samenhangend werken in de gemeente. Vanuit deze intentie hebben veel kerkenraden een werkgroep of commissie gemeenteopbouw ingesteld.

Dat leidt tot veel bezinning op de kern van gemeente-zijn. Er ontstaan visiedocumenten en beleidsplannen waarin goede dingen staan over gemeenteleden, werkers, structuren, processen en werkvormen. Maar is dat het? Hoe staat het intussen met het *geestelijk gehalte* van de gemeente? In zijn boek *Leven uit de Bron* (1999) stelt ds. M. Noorloos dat gemeenteopbouw begint bij geloofsontwikkeling. Leven uit de Bron betekent dat je eerst zelf drinkt uit de bron, om daarna zelf een bron te worden. Verschillende kerkenraden starten met 'brontrajecten', ze organiseren programma's in vijf sessies zoals Noorloos die beschrijft. Dat leidt tot bezinning en goede bouwstenen, maar de implementatie blijft achter. "Ja, als we over de Bijbel praten, zijn we het wel eens. Maar de onenigheid komt als we concreet moeten worden", hoor ik vaak. Is dit dan hoe het moet?

.....
**De onenigheid komt
als we concreet
moeten worden**

Oikodomiek

Ik denk dat waarderende gemeenteopbouw ons kan helpen. Daarbij baseer ik me onder meer op het boek *Goede wijen van – wijlen –* dr. J. Hendriks dat gepubliceerd werd in 2013. Hendriks kiest voor deze typering:

© Hans Buurman

*Menselijk
gezien is er
alle reden om
met angstige
bezorgdheid
om ons heen te
kijken.*

Gemeenteopbouw is erop gericht de Spirit van de gemeente te veranderen, haar te redden van apathie en wanhoop, haar geloof te geven in haar missie en vertrouwen in haar toekomst.

Het gaat om de geest van de gemeente, om haar verlangen en vertrouwen; kernwoorden die Hendriks verder uitwerkt. Daarom kiest hij zijn vertrekpunt niet in *gemeenteopbouw* maar in *oikodomiek*. Dat is afgeleid van *oikodomia*, hét nieuwtestamentische woord voor opbouwen van de gemeente. Oikodomiek gaat ervan uit dat inzet voor vernieuwing van de gemeente *altijd* perspectief heeft. Ten diepste omdat God zelf de eigenlijke bouwmeester is. Daarom heeft oikodomiek een positieve inslag: God bouwt zelf en Hij stort zijn Geest uit in alle gemeenteleden. Zo kunnen wij vanuit vertrouwen en verlangen ons inzetten voor vernieuwing van de gemeente.

.....
**Inzet
voor vernieuwing
van de gemeente
heeft altijd
perspectief**

Zó bekeken is aandacht voor gemeenteopbouw ook nu actueel en kan gemeenteopbouw kerkenraden helpen in het leidinggeven aan de gemeente. Zelfs in de dynamiek of hectiek waarin de gemeente zich bevindt. Zou je deze visie op gemeenteopbouw je eigen willen maken? “Dat kan”, zegt Hendriks, “maar dan moet je wel eerst leren kijken met andere ogen”.

Een omkering van denken

In onze cultuur en samenleving is de neiging groot om ons te richten op problemen, op wat niet goed gaat; op de schaduwkanten van mens en samenleving, schrijft Hendriks. Intussen is er een brede filosofische stroming die voorstelt om nu eens op te houden met al die aandacht voor problemen en oog te hebben voor het goede. Problemen worden niet ontkend, maar de boodschap is: staar je er niet

blind op, geef je niet over aan wanhoop en cynisme. Breek met het negatieve, kijk met andere ogen. Heb oog voor het positieve en zie de wereld in dát licht. Achter elke klacht en elk onbehagen ligt een verlangen ten grondslag, stel dát aan orde. Een omkering van denken: een andere manier van kijken.

.....
**Hou op
 met al die aandacht
 voor problemen en
 heb oog voor het
 goede**

Een voorbeeld. In Nederland worden kinderen door hun ouders mishandeld. Bijna de helft van die kinderen vervalt later in dezelfde fout. Naar wie moet je nu kijken om te ontdekken hoe je dit kunt voorkomen? Meestal is de reactie dan: naar kinderen die hun kinderen zelf ook mishandelen. “Niet doen”, stelt Jan Gerris (emeritus hoogleraar pedagogiek Radboud Universiteit Nijmegen). “Richt je juist op die kinderen die er wél in slagen te breken met het afschuwelijke gedrag van hun ouders. Als je ontdekt hoe zij dat klaarspelen, kun je effectief werken aan de problemen van anderen.” Door ons op het positieve te richten, werken we pas echt effectief aan problemen.

Vanuit deze zienswijze is er een stroming ontstaan van positieve pedagogiek en positieve psychologie. Hendriks voegt daar dan graag de positieve theologie en positieve oikodomek aan toe. Kijken met andere ogen kan ons helpen in het zien van goede dingen. Zonder het leren kijken met andere ogen zul je niet zien hoe God werkt in mensen. Zul je niet snel zien hoe Gods Geest werkt in je gemeente en wat er al aan goeds gebeurt.

Angst of vertrouwen?

Anders leren kijken gaat niet alleen over ons *denken*, over hoe we besluiten dingen te zien. Het gaat dieper: het gaat over de grondtoon van waaruit we leven: angst of vertrouwen. Menselijk gezien is er alle reden om met angstige bezorgdheid om ons heen te kijken, gezien de wereld waarin we leven: terroristische aanslagen, rampen, klimatologische ontwikkelingen. Of gezien je zorg om de kerk als de synode besluiten neemt die niet stroken met wat je gelooft, wat je belangrijk vindt en wilt bewaren. Anders leren kijken gaat ook over de grondtoon van waaruit je leeft, de wereld en de kerk bekijkt. Angst of vertrouwen.

.....
**Als je niet kijkt
 met andere ogen,
 zul je niet zien
 hoe God werkt in
 mensen**

In een angstige, bezorgde gemeente voelen we ons bedreigd. Daardoor worden we zo in beslag genomen, dat we de wezenlijke opdracht van de gemeente (noem het *missie*) uit het oog verliezen.

Gemeenteopbouw

Gemeenteleden kunnen verschillend reageren op bedreiging. Ze hebben heimwee naar het verleden en willen terug naar vroeger. Of mensen haken gedesillusioneerd af. Anderen blijven, misschien omdat ze geen idee hebben waar ze dan heen moeten. Er zijn er die 'ertegenaan gaan', zich niet gewonnen geven en alles op alles zetten om de bedreiging af te wenden.

In een vertrouwensvolle gemeente kennen we de ontwikkelingen. We begrijpen de potentieel destructieve uitwerking daarvan: onenigheid, conflicten of strijd. We weten dat dit al tweeduizend jaar het deel is van een christelijke gemeenschap, maar we leven vanuit vertrouwen. Niet op onszelf, maar op de belofte van Christus: "En houd dit voor ogen: ik ben met jullie, alle dagen, tot aan de voltooiing van deze wereld" (Mat. 28:20b). We vertrouwen op de liefdevolle kracht van God, die het werk dat zijn hand begonnen is niet zal loslaten.

Angst of vertrouwen, het is allesbepalend. Het bepaalt onze zienswijze op de identiteit van 'onze' gemeente, de leiding, onderlinge relaties, zelfs de manier waarop we organiseren...

.....
**In een angstige,
 bezorgde gemeente
 voelen we ons
 bedreigd**

Waarderende gemeenteopbouw

In zijn boek *Goede wijn* werkt Hendriks 'waarderende gemeenteopbouw' verder uit. Niet als tovermiddel waardoor je anders leert kijken. Ook niet om vanuit angst naar vertrouwen te komen. Waarderende gemeenteopbouw wil ambtsdragers en gemeenteleden helpen vanuit vertrouwen te kijken naar vernieuwing van de gemeente. Je hoeft daarbij 'de kunst van vertrouwen' niet volledig onder de knie te hebben. Het gaat om je bereidheid om vanuit vertrouwen en verlangen samen je weg met gemeenteleden te vervolgen. Dat je bereid bent om aangesproken te worden als je toch vanuit angst reageert. Dat je uitgenodigd wordt om vanuit vertrouwen verder te gaan. Vertrouwen, niet op jezelf en je eigen kracht, maar op Gods liefde, genade en nabijheid.

Natuurlijk is ook waarderende gemeenteopbouw uitgewerkt in stappen of stadia. Hendriks noemt het een filosofie, een methode en een weg. Je kunt het lezen in Hendriks' boek. Het Praktijkcentrum kan informeren over de mogelijkheden van deze aanpak voor jullie gemeente. In dit artikel gaat het me er vooral om het belang voor gemeenteopbouw te laten zien. Vanuit de overtuiging dat 'probleem denken' ons niet verder helpt: we zullen met andere ogen moeten leren kijken en dat gaat diep. Dat gaat over leven vanuit angst of vanuit vertrouwen. Ook gaat het over ons vermogen om te vertrouwen ook al zijn we bang. Want Gods toekomst voor ons is prachtig. Laten we hieraan in vertrouwen op Hem kracht ontleen voor ons gemeentelijk samenleven in het hier en nu, en in de toekomst.

.....
**Vanuit vertrouwen
 kijken naar
 vernieuwing van de
 gemeente**

Hayo Wijma is adviseur/onderzoeker bij het Praktijkcentrum voor onderzoek en dienstverlening in de kerken.

Als het spannend wordt in de kerk

Over regels die helpen (of niet)

Het gaat erom spannen dit najaar. Reken op heftige discussies, mensen die weglopen, kerken die zich misschien losmaken van het kerkverband. Dat geldt in ieder geval voor de GKv. Het besluit van de generale synode om alle ambten open te stellen voor vrouwen heeft nogal wat losgemaakt. Velen tonen zich verontrust, niet alleen door de besluiten zelf, maar ook door de motivatie die eraan ten grondslag ligt. Wordt hier de Bijbel wel echt recht gedaan?

Kornelis
Harmannij

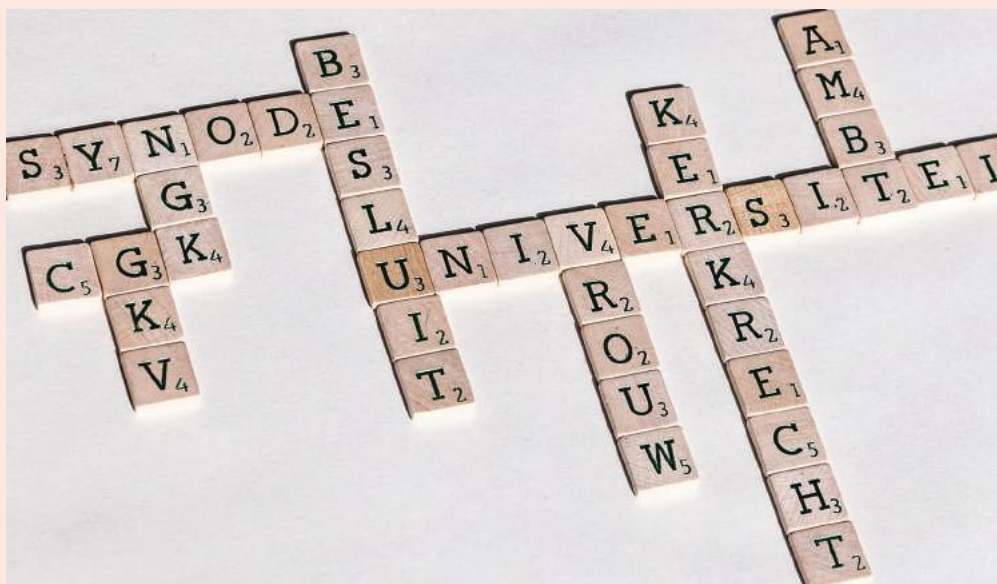
Die onrust overschaduwde het andere belangrijke besluit dat de GKv-synode nam, om te koersen op volledige eenwording met de NGK. Wie binnen de GKv-gelederen toch al moeite had met de huidige ontwikkelingen zag het mogelijk als een extra signaal dat het de verkeerde kant op gaat. Maar echte opschudding heeft het niet veroorzaakt, tenminste niet zoals dat eerdere besluit over vrouwen ambt deed.

Nodige argwaan

Binnen de NGK zelf ligt dat anders. Want niet alle gemeenten, en zeker niet alle leden, verlangen daar even sterk naar een fusie met de GKv. Er zijn er ook die vrezen 'overgenomen' te zullen worden door de veel grotere en veel sterker georganiseerde GKv-gemeenschap. Ze wensen niet gevangen te raken in een netwerk van regels en procedures die hun vrijheid inperken en hun spontaniteit beknotten. Ze zullen de besprekingen en de eventuele besluiten met de nodige argwaan volgen. Misschien overwegen ze zelfs om zich uiteindelijk afzijdig te houden, ongeacht de consequenties.

Ook binnen de CGK wordt het spannend. Er ligt het voorstel om mee te gaan in een gemeenschappelijke Gereformeerde Theologische Universiteit (GTU); met GKv, NGK en enkele 'bonders'. Het besluit hierover wordt echter al meer dan een half jaar aangehouden. Want opnieuw blijkt de CGK-gemeenschap onderling verdeeld. Er zijn er die de recente ontwikkelingen zien als een bevestiging dat GKv en NGK zich langzaam maar zeker losmaken van het goede bijbelse spoor. Daar mogen we onze predikantenopleiding niet aan opofferen! Er zijn er ook die vrezen dat een 'nee' tegen de GTU van de CGK, deze kerkengroep nog meer in het isolement zal drukken.

.....
**Hoe voorkomen we
dat de kerken uit
elkaar vallen?**

© Hans en Lidy Fotografie

De meningen zijn verdeeld over vrouwen in het ambt, eenwording met de NGK en een gemeenschappelijke universiteit.

Geen mens weet hoe dit allemaal gaat aflopen. Maar we weten uit de geschiedenis wel dat het in zulke situaties niet vanzelf goed gaat. Dus is het zaak voor elke kerkenraad om zich hierop te bezinnen. Hoe voorkomen we dat de kerken uit elkaar vallen? Hoe werken we aan een vrede die met recht 'Godsvrede' mag heten?

Kerkelijke 'regeltjes' als strijdmiddel

Uiteraard pakken we daarbij het wapen van het Woord. We zeggen allemaal te willen discussiëren met een 'open Bijbel'. Maar dat valt nog niet mee. Want de bijbelteksten die jij voor jouw standpunt aanvoert, blijken voor een ander allerm minst overtuigend te zijn. En zelf moet je ook toegeven dat de teksten het niet zo klip en klaar zeggen als jij had gehoopt. Dus wordt die 'open Bijbel' al snel terzijde geschoven en pakken we een strijdmiddel waar we ons beter mee denken te kunnen weren: het kerkrecht.

Wie terugblijkt op kerkstrijd uit vroeger eeuwen ontdekt een vrijwel onontkoombaar patroon. Het begon op een inhoudelijk niveau. Er was bijvoorbeeld verschil in spreken over de wonderlijke manier waarop onze grote God omgaat met kleine mensen. Maar naarmate de partijen meer tegenover elkaar kwamen te staan, kregen de argumenten uit het kerkrecht steeds meer de overhand. Zo ging het rond de Reformatie: het begon met een debat over Gods royale genade, maar het liep vast in

.....
**We zeggen
 allemaal te willen
 discussiëren met een
 'open Bijbel'**

de vraag naar de macht. De door de paus gestuurde kerkelijke organisatie stelde zich tegenover het vrije geweten van de gelovige. Of neem de Vrijmaking: het ging eigenlijk over het goed recht van de kinderdoop en het karakter van Gods beloften, maar het werd een strijd over de juiste interpretatie van een artikel uit de kerkorde (art. 31).

Zulke ervaringen hebben de reputatie van het kerkrecht als vredestichter geen goed gedaan. Het aandragen van kerkelijke 'regeltjes' wordt eerder gezien als complicerend. Wil je er een eindeloos gevecht van maken, werp dan de kerkelijke regelingen in de strijd! Dan weet je zeker dat je elkaar kwijtraakt, zo lijkt het.

Geloof als basis

.....
**Zie je wel,
 ik heb gelijk!**

Wat ondertussen echt fout dreigt te gaan, is dat de basis van het kerk-zijn wordt verwaarloosd. Name-lijk het geloof in God, het vertrouwen in Christus als Heer van de kerk. Want waar dat vertrouwen ontbreekt, moet ik zelf opkomen voor het heil van de kerk. Dan probeer ik via mijn kerkenraad of in de synode of desnoods als eenling de zaak onder controle te houden. Dan ben ik tegen elke ontwikke-

ling die ik niet begrijp of waarvan ik de gevolgen niet kan overzien. Dan ben ik scherp op elke manoeuvre van de 'tegenstander' die niet helemaal volgens de regels is, althans niet volgens mijn interpretatie van die regels. Want daarmee kan ik zijn positie verzwakken en de mijne versterken. Zie je wel, ik heb gelijk! De toekomst van de kerk wordt afhankelijk gemaakt van de vraag of de dingen wel gaan zoals ik vind dat ze zouden moeten gaan.

.....
**Durf je het aan om
 zelfs je vijand lief
 te hebben, ook je
 kerkelijke vijand?**

Maar wie op God vertrouwt, vindt ruimte om te leven in de ontspannen vrede die Jezus ons leert in zijn Bergrede en die een man als Paulus breed beschrijft in zijn brieven. Dan kun je het aan om geen kwaad met kwaad te vergelden, want je vertrouwt dat God wel recht zal doen. Je durft het aan om die klap in je gezicht te incasseren en je kwetsbaar op te stellen voor een klap op de andere wang. Want je hebt gezien hoe Jezus juist door zijn lijden de ban van onze zonden heeft gebroken en het fundament legde voor een kerk waar geen duivel tegenop kan. Dus, durf je het aan om zelfs je vijand lief te hebben, ook je kerkelijke vijand? Dan vind je het geduld van een David, die tegen alle adviezen in

geen opstand voorbereidde tegen het onrechtvaardige bewind van koning Saul. Maar hem bleef zien als 'de gezalfde van de HEER' en wachtte tot God zelf zou ingrijpen. Dan kun je het kerkrecht hantieren waarvoor het bedoeld is: om alle betrokkenen te bewaren voor hun hemelse Heer.

Niet vrijblijvend

Pas dat eens toe bij de kerkrechtelijke regel dat besluiten van een generale synode niet vrijblijvend zijn. De kerken hebben zich verplicht om ze na te leven, tenzij het hen in conflict zou brengen met Gods Woord en waarheid. Je vindt dat op diverse manieren verwoord, in de kerkorde van de CGK (art. 31), de kerkorde van de GKV (art. F72) en het NGK-Akkoord (art. 34). Steeds vanuit hetzelfde aloude principe dat je als plaatselijke kerk niet mag doen alsof het evangelie alleen jou heeft bereikt (1 Kor. 14:36).

.....
**Onze besluiten
 moeten de kerken
 niet onnodig binden,
 maar ondersteunen**

Een synode zou zich daarmee sterk kunnen maken, om haar besluiten door te drukken in de kerken. We kennen synodes die dat hebben geprobeerd en vooral brokken hebben veroorzaakt. Een synode die zich door de Geest laat leiden, is voorzichtiger. Die kent de waarschuwing van Jezus tegen zelfzuchtige machtsuitoefening (Luc. 22:24-26). Die kent de goede regel dat in de kerkelijke samenleving de een de ander niet mag overheersen (CGK-orde art. 85, GKV-orde art. A2, NGK-akkoord art. 31). Een goede synode zal daar rekening mee houden: onze besluiten moeten de kerken niet onnodig binden, maar ondersteunen.

De ander recht doen

Omgekeerd moeten de plaatselijke kerken of kerkleden de verleiding weerstaan om, met een beroep op dat laatste principe, alle landelijke besluiten die hun onwelgevallig zijn, verdacht te maken. Laten die plaatselijke kerken en kerkleden maar erkennen dat een synode goede redenen had om te besluiten over relaties tot andere kerken. Of over de vraag of vrouwen mogen dienen als ambtsdrager of over de toekomst van de predikantenopleiding. En erken dat de genomen besluiten wettig zijn en dus geldend, ook voor jou. Dan mag je nog altijd vinden dat het besluit anders had moeten uitvallen. Je mag er bezwaar tegen maken. De kerkorde zal je vertellen hoe je dat het beste kunt aanpakken. Maar blijf niet roepen dat 'ze' het niet goed hebben gedaan en dat 'ze' geen oog hebben gehad voor wat recht is in de kerk. Doe liever zelf wat recht is. Dat is kerkrecht zoals het door Jezus bedoeld is: niet om je eigen positie te versterken, maar om de ander recht te doen. Zoals ook Hijzelf kwam om te dienen en Zich te geven voor ons heil. Wanneer we ons voegen naar die Geest, kunnen er nog mooie dingen gebeuren dit najaar.

.....
**Erken dat de
 genomen besluiten
 wettig zijn en dus
 ook voor jou gelden**

Kornelis Harmannij is predikant in de GKV Best en scriba van de generale synode Meppel 2017.

Verbonden

Ik zoek je, mijn broeder, ik zoek je steeds weer
De afstand hoeft echt niet te winnen
Ik zoek je, mijn broeder, tóch, iedere keer
We zijn zó hetzelfde vanbinnen

We hebben één Vader, we kennen één weg
Ik zie ook mijn vuur in jouw ogen
Laat Jezus de brug zijn, kijk niet van mij weg
Eén Geest maakt ons beiden bevlogen

Ik zoek je, ik luister, soms voel ik jouw angst
Maar soms ook mijn eigen vulkanen
Geduld met elkaar duurt voor beiden het langst
Laten wij ons niet beter wanen

Ik bid voor je, broeder, bid jij dan voor mij
Laat Jezus alleen ons verbinden
We waren zijn vijand maar Hij kocht ons vrij
En daarom zal ik je ooit vinden

Anne Lies Mossel-de Kievit